

บทที่ 3

การรวมพรรคการเมืองในต่างประเทศ

3.1 ความหมายของการรวมพรรคการเมือง

คำว่า รวมพรรค ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Amalgamation ซึ่งแปลว่า รวมกัน คบกัน ผสมกัน¹ อธิบายเป็นภาษาอังกฤษว่า

Union of Different Races, or diverse elements, societies, unions, associations or corporations, so as to form a homogeneous whole or new body; inter fusion, intermarriage, consolidation Merger coalescence; as, the amalgamation of Stock²

แปลได้ว่า การผสมผสานของเชื้อชาติที่แตกต่างกัน องค์ประกอบที่หลากหลาย สังคม สหภาพ สมาคม หรือบริษัทต่าง ๆ เพื่อที่จะจัดตั้งให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หรือรูปแบบใหม่ และ คำที่มีความหมายเดียวกันดังกล่าวที่นำมาพิจารณา คือ คำว่า Merger ซึ่งมีคำอธิบายเป็นภาษาอังกฤษว่า

The fusion or absorption of one thing or right into another, generally spoken of a case where one of the subjects is of less dignity or importance than the other here the less important ceases to an independent existence³

แปลความได้ว่า การร่วม หรือการผสมผสานกันของสิ่งหนึ่งหรือสิทธิไปเป็นอย่างอื่น โดยทั่วไปกล่าวถึงการหลอมรวมกันของสิ่งที่มีความสำคัญน้อยกว่า หรือมากกว่าเข้าด้วยกัน เป็นองค์กรอิสระหรือหน่วยเดียว

¹ สอ เศรษฐบุตร, New Model English-Thai Dictionary (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2521, หน้า 21.

² Black, Henry Campbell, M.A., Black's Law Dictionary (U.S.A. : West Publishing Co., 1979) : p.72.

³ Henry Campbell, Black's law Dictionary. P.891.

สำหรับคำว่า “รวม” พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้ความหมายไว้ว่า “เข้าด้วยกัน เอาเข้าด้วยกัน”⁴

จากคำแปลและความหมายเหล่านี้ พอที่จะสรุปความหมายของการรวมพรรคการเมืองได้ว่าการที่พรรคการเมืองรวมตัวกันเข้าเป็นพรรคการเมืองเดียวกัน ทั้งนี้โดยสลายองค์กรหรือความเป็นพรรคการเมืองเดิมลง และจัดตั้งองค์กรในพรรคการเมืองขึ้นมาใหม่

การรวมพรรคการเมือง อาจทำได้ 3 ประการ คือ

- (1) รวมตัวเข้าเป็นพรรคการเมืองเดียวกัน
- (2) รวมกลุ่มพรรคการเมืองเป็นพรรคแนวร่วมหรือพรรคพันธมิตร⁵
- (3) รวมตัวเข้าเป็นพรรคการเมืองที่เป็นพรรคการเมืองหลัก

3.1.1 การรวมพรรคการเมืองเป็นพรรคเดียวกัน

การรวมพรรคการเมืองเป็นพรรคเดียวกัน หมายถึง การที่พรรคการเมืองตั้งแต่สองพรรคขึ้นไป ตกลงที่จะรวมตัวหรือควบเข้าเป็นพรรคการเมืองเดียวกัน โดยสลายพรรคเดิมหรือองค์กรของพรรคเดิมลง และจัดตั้งขึ้นในพรรคใหม่ร่วมกัน ทั้งนี้ความเป็นพรรคการเมืองเดิมสิ้นสุดลงตามกฎหมาย กลายเป็นพรรคการเมืองใหม่ อาจจะใช้ชื่อเดิมหรือชื่อใหม่ก็ได้ แต่ ตัวอย่างของการรวมพรรคการเมืองให้เป็นพรรคเดียวกัน ได้แก่ กรณีของการรวมพรรคพลังใหม่ กับพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตย เป็นพรรคพลังสังคมนิยมประชาธิปไตย และกรณีพรรครวมไทย พรรค กิจประชาคม พรรคประชาชน และพรรคก้าวหน้าเป็นพรรคเอกภาพ

3.1.2 การรวมกลุ่มพรรคการเมืองเป็นแนวร่วมพรรคพันธมิตร

หมายถึง การที่พรรคการเมืองหลาย ๆ พรรคซึ่งมีนโยบายและอุดมการณ์ หรือแนวทางที่คล้ายกันมารวมกลุ่มประสาน การทำงานร่วมกันทางการเมืองในระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง ตามแต่จะกำหนดตกลงกัน การประสานและร่วมมือกันนั้นอาจเป็นในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่อง เช่น การจัดสรรจำนวนบุคคลลงสมัครรับเลือกตั้ง การกำหนดพื้นที่เขตหาเสียงเลือกตั้ง การจัดสรรผลประโยชน์ภายหลังการเลือกตั้ง รวมไปถึงการแบ่งสรรตำแหน่งรัฐมนตรีในการจัดตั้งรัฐบาล ซึ่งข้อแตกต่าง

⁴ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมไทย, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทนานมีบุ๊ค จำกัด, 2542) : 926.

⁵ จิตติ เกษมศิริวัฒน์, “ปัญหากฎหมายในการควบพรรคการเมือง : ศึกษาเฉพาะกรณีพรรคเอกภาพ,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534), หน้า 88

ระหว่างการรวมพรรคกรณีนี้ คือ พรรคการเมืองแต่ละพรรคที่เข้ามารวมกันยังคงลักษณะความเป็นพรรคอยู่ตามกฎหมาย มิได้สลายตัวเข้าเป็นองค์กรเดียวกันดังกรณีแรก อาจมีการจัดตั้งองค์กรกลางร่วมกัน หรือกำหนดให้พรรคหนึ่งพรรคใดเป็นผู้นำก็ได้ ซึ่งไม่มีกฎหมายแน่นอน การรวมพรรคพันธมิตรลักษณะที่กล่าวนี้ มีตัวอย่างให้เห็นในบางประเทศ เช่น มาเลเซีย และสาธารณรัฐเยอรมัน ซึ่งจะได้กล่าวให้เห็นในเรื่องการรวมพรรคการเมืองของต่างประเทศ

3.1.3 การรวมตัวเข้าเป็นพรรคการเมืองที่เป็นพรรคการเมืองหลัก

หมายถึง ได้มีการรวมตัวกันเข้าเป็นพรรคการเมืองของพรรคการเมืองพรรคใดพรรคหนึ่ง เข้ากับพรรคการเมืองที่เป็นพรรคการเมืองหลัก โดยพรรคการเมืองที่รวมเข้ากับพรรคการเมืองหลัก ต้องสลายองค์การหรือถูกยุบสลายไปตามกฎหมาย กรณีดังกล่าวได้แก่ กรณีพรรคความหวังใหม่ ยุบรวมเข้ากับพรรคไทยรักไทย ซึ่งรายละเอียดจะได้กล่าวต่อไป

3.2 การรวมพรรคการเมืองของต่างประเทศ

การรวมพรรคการเมืองของต่างประเทศ ผู้วิจัยจะขอนำเสนอการรวมพรรคการเมืองของประเทศเยอรมันและประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเป็นการรวมพรรคพันธมิตรและเป็นประเทศที่มีระบบการเลือกตั้งแบบผสมเหมือนของประเทศไทย คือ มีระบบการเลือกตั้งสองระบบ คือ 1) ระบบการเลือกตั้งแบบแบ่งเขต และ 2) ระบบการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ ผู้วิจัยจึงนำมาเป็นตัวอย่างเปรียบเทียบให้เห็นสำหรับเป็นแนวทางประการหนึ่ง ซึ่งพรรคการเมืองไทยอาจนำไปเป็นตัวอย่าง เพื่อสร้างความมั่นคงให้กับพรรคการเมืองไทยได้เป็นอย่างดี

3.2.1 การรวมพรรคการเมืองของประเทศเยอรมัน

พรรคการเมืองของเยอรมันจัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1949 เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “กฎหมายพื้นฐาน” (The Basic Law) (Grundgesetz) มาตรา 21 ซึ่งบัญญัติว่า

“พรรคการเมืองมีส่วนร่วมในการสร้างเจตจำนงทางการเมืองของปวงชนการก่อตั้งพรรคย่อมกระทำได้โดยเสรี องค์กรของพรรคต้องสอดคล้องกับหลักประชาธิปไตย พรรคต้องเปิดเผยแหล่งที่มาของเงินของพรรคให้ประชาชนทราบ” ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลทางวัตถุประสงค์ หรือความประพฤติของสมาชิกก็ตาม พรรคการเมืองที่มุ่งขัดขวางหรือทำลายระบอบประชาธิปไตยเสรี หรือเป็นภัยต่อการดำรงอยู่ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน เป็นพรรคการเมืองที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์มีอำนาจพิจารณาพิพากษาปัญหาที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ

กฎหมายของสหพันธ์รัฐจะได้กำหนดรายละเอียด⁶

พรรคการเมืองในเยอรมัน ถือว่า เป็นสถาบันทางการเมืองที่มีความสำคัญมาก พรรคการเมืองเป็นองค์ประกอบที่มีส่วนเชื่อมโยงจากประชาสังคมไปสู่รัฐเป็นตัวแทนผลประโยชน์ของสังคม และเป็นองค์ประกอบสำหรับการแข่งขันในการเลือกตั้ง⁷ ในเยอรมันมีแนวความคิดของความสัมพันธ์ระหว่างพรรคการเมืองกับประชาชนซึ่งกำหนดไว้ในกฎหมาย พื้นฐานของเยอรมันว่าพรรคการเมือง ต้องมีความรับผิดชอบและฟังประชาชน ซึ่งความคิดเห็นทางการเมืองของประชาชนนั้นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ⁸

นอกจากนี้ กฎหมายพรรคการเมืองเยอรมันซึ่งประกาศใช้เมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม ค.ศ.1976 มีการแก้ไขปรับปรุงลงวันที่ 31 มกราคม ค.ศ.1994 อันเป็นกฎหมายเฉพาะได้ให้ คำจำกัดความไว้ในมาตรา 2 (1) ว่า

“พรรคการเมืองคือ การรวมกลุ่มของพลเมืองอย่างถาวรหรือเป็นระยะเวลาสั้น เพื่อเข้าไปมีอิทธิพลต่อการสร้างเจตจำนงทางการเมือง ไม่ว่าจะดำเนินการในระดับสหพันธ์หรือในระดับมลรัฐ และประสงค์ที่จะไปมีส่วนร่วมในสภาผู้แทนราษฎรแห่งสหพันธ์หรือสภาแห่งมลรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ของจำนวนสมาชิก และการปรากฏตัวต่อสาธารณชน การรวมกลุ่มนี้มีความตั้งใจจริงที่จะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ และจำนวนคนที่ลงทะเบียนเป็นสมาชิกอาจเป็นแค่เพียงบุคคลธรรมดาก็ได้”

จากบทบัญญัติดังกล่าวพรรคการเมืองจึงสามารถจัดตั้งขึ้นได้โดยการจดทะเบียนเป็นสมาคมเท่านั้น ไม่ต้องจดทะเบียนเป็นพรรคการเมืองแต่อย่างใด¹⁰ เนื่องจากกฎหมายได้รับรองเสรีภาพเรื่องนี้ไว้ในรัฐธรรมนูญ และกฎหมายพรรคการเมือง

⁶ The Basic Law 1949, Article 21, Available from: www.jurisprudencia.de page 27.

⁷ Lipset, Seymour and Rokkan, Stein, Available from: <http://www.Columbia.edu/~chalmers /Germany PostWarNT.htm> page 5.

⁸ To what extent has the German electoral system shaped its party system and the development of the ma, Available from: http://www.essaybank.co.uk/free_coursework/3091.html (2003, June 3). page 2.

⁹ Political Parties Act. Article 2(1), Available from: <http://www.iuscomp.org/gla/statutes /ParteienG.html> (2003, March 14). page 3.

¹⁰ บุญศรี มีวงศ์โหมษ, “กฎหมายเลือกตั้งเยอรมัน,” วารสารนิติศาสตร์, 17, 3 (กันยายน 2530) : 23.

3.2.1.1 ข้อกฎหมายในการรวมพรรคการเมือง

กฎหมายพรรคการเมืองเยอรมัน ค.ศ. 1967 แก้ไขปรับปรุงลงวันที่ 31 มกราคม ค.ศ. 1994 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการรวมพรรคไว้อย่างกว้าง ๆ ในหมวดที่ 2 มาตรา 6 สรุปได้ว่า พรรคการเมืองอาจยุบหรือยุติบทบาทได้ด้วยการมีมติของที่ประชุมใหญ่ของพรรค โดยผลการลงคะแนนทั้งหมดของสมาชิกและระเบียบพิจารณาจะถูกนำมาใช้เมื่อที่ประชุมผ่านมติ การยุบพรรคการเมือง การรวมพรรคตามมาตราที่ 9 วรรคสาม ผลการลงคะแนนทั้งหมดถือเป็นที่สุดไม่ว่าจะยื่นขออนุมัติแปรญัตติ หรือล้มล้างมติ การยุบหรือยุติบทบาทต้องแจ้งต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองไว้ว่าจะเป็นการยุบกิจการโดยสิ้นเชิง หรือยุบไปเพื่อไปรวมกับพรรคการเมืองอื่นก็ตาม

อนึ่งพรรคการเมืองเยอรมันมีโครงสร้างที่อาจประกอบด้วยองค์กรย่อย ๆ ในระดับท้องถิ่นหรือระดับภาคตามมาตรา 7 องค์กรย่อย ๆ เหล่านี้อาจยุบตัวภายในพรรคกันเองก็ได้เพื่อรวมตัวกับองค์กรอื่น ๆ ภายในพรรค¹¹ และข้อ 11 แห่งมาตรา 6 บัญญัติไว้ว่า

“การลงคะแนนเสียงของสมาชิก และกระบวนการในการลงคะแนนเสียงคือ เมื่อวันที่ประชุมพรรคมีมติที่จะเลิกพรรคหรือสาขาพรรค หรือเพื่อที่จะรวมกับพรรคอื่น (รวมตามมาตรา 9 อนุมาตรา 3) จะเป็นหน้าที่ของมติพรรค”¹²

จากบทบัญญัติแห่งกฎหมายข้างต้น ย่อมหมายความว่าพรรคการเมืองอาจยุบตัวเองเพื่อไปรวมกับพรรคการเมืองอื่นได้ โดยมีมติที่ประชุมใหญ่ของพรรค ซึ่งกรรมการบริหารพรรคต้องแจ้งเรื่องนี้ต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง ดังนั้นจึงเป็นการแสดงให้เห็นถึงเสรีภาพในการรวมกันของพรรค ซึ่งได้รับการรับรองโดยกฎหมายของเยอรมัน ทั้งไม่เป็นการฝ่าฝืนต่อเสรีภาพในการรวมพรรคการเมืองด้วย

ได้มีผู้ให้ความเห็นเรื่องนี้ไว้ใน มาตรา 9 อนุมาตรา 3 ของกฎหมายพรรคการเมืองเยอรมัน ค.ศ. 1967 ฉบับแก้ไขปรับปรุงลงวันที่ 31 มกราคม ค.ศ. 1994 ซึ่งบัญญัติควบคู่ไปกับการรวมพรรคว่า การยุบพรรครวมทั้งการรวมพรรคกับพรรคการเมืองอื่น เป็นอำนาจหน้าที่ของที่ประชุมใหญ่สหพันธ์ของพรรค โดยพรรคการเมืองเยอรมันจะมีตัวแทนอยู่ในระดับต่าง ๆ ดังนี้¹³

¹¹ Political Party Act Article 7 page 5.

¹² Political Party Act. Article 6(11) and Article 9(3) page 5-6.

¹³ อังในจิตติ เกษมศิริวัฒน์, “ปัญหากฎหมายในการควบพรรคการเมือง : ศึกษาเฉพาะกรณีพรรคเอกภาพ,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534), หน้า 121.

1. ตัวแทนของพรรคการเมืองระดับเขต
2. ตัวแทนของพรรคการเมืองระดับมลรัฐ
3. ตัวแทนของพรรคการเมืองระดับสหพันธ์

โดยจะมีตัวแทนของพรรคทุกระดับเข้ามาประชุม ทำหน้าที่วินิจฉัยคล้ายกับสภาผู้แทนราษฎร ที่ประชุมใหญ่ของพรรคทำหน้าที่คล้ายกับสภาผู้แทนราษฎรบัญญัติกฎหมาย ขั้นตอนของการรวมพรรคโดยแท้จริง ขึ้นอยู่กับที่ประชุมใหญ่ของพรรคระดับสหพันธ์จะเป็นตัวกำหนด ซึ่งเป็นเรื่องของการปฏิบัติรายละเอียดต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับความเห็นของที่ประชุมพรรคระดับสหพันธ์

การรวมพรรคของเยอรมัน จึงทำได้โดยมติที่ประชุมใหญ่ของพรรคระดับสูงสุดคือระดับสหพันธ์ ส่วนหลักเกณฑ์วิธีการรวมพรรคสุดแล้วแต่ที่ประชุมใหญ่พรรค จะกำหนดรายละเอียดลงไป ซึ่งใช้ในการตัดสินใจตามนโยบาย การรวมพรรคจึงเป็นเรื่องของเสรีภาพทางการเมือง

ตัวอย่างพรรคการเมืองที่มีข้อบังคับพรรคบัญญัติถึงการรวมพรรคไว้ว่าให้อำนาจทำได้ ดังปรากฏในระเบียบข้อบังคับพรรค C.D.U. (Christian Demokratische Union) ฉบับปัจจุบัน ข้อ 29 (7) สรุปหลักได้ว่าที่ประชุมพรรคระดับสหพันธ์มีอำนาจลงมติให้มีการยุบพรรคและการรวมเข้ากับพรรคใดพรรคหนึ่ง หรือหลายพรรค¹⁴

ในข้อบังคับพรรคต้องระบุเหตุแห่งการยุบพรรคและกำหนดวิธีการตามกฎหมายพรรคการเมือง ค.ศ. 1967 จึงเป็นหน้าที่ของที่ประชุมใหญ่พรรคระดับสหพันธ์ที่จะตัดสินใจเอง แต่ข้อบังคับพรรคดังกล่าวมิได้กล่าวถึงรายละเอียดในเรื่องนี้ไว้ โดยองค์กรของพรรคย่อยในแต่ละระดับย่อมมีอิสระที่จะรวมพรรคหรือจัดองค์กรภายในของตนเอง และกำหนดข้อบังคับของตนเองได้ มีเสรีภาพพอสมควรที่จะดำเนินกิจกรรมภายในระดับของตนเอง

อนึ่ง เนื่องจากพรรคการเมืองมีความสัมพันธ์กับเรื่องสมาคม ดังนั้นจึงมีการกล่าวไว้ในกฎหมายพรรคการเมืองเยอรมัน มาตรา 37 ว่าให้ใช้กฎหมายแพ่งเยอรมัน ว่าด้วยสมาคมกับพรรคการเมืองด้วย¹⁵ ยกเว้นมาตราเหล่านี้มิให้นำมาใช้คือ มาตรา 54(2) เรื่องสมาคมกล่าวว่าเมื่อเป็นกรณีที่สมาคมไม่จดทะเบียน หากจะดำเนินการในนามของสมาคมต่อบุคคลที่ 3 ให้มีความรับผิดชอบเป็นส่วนตัว

¹⁴ Statut der C.D.U. เมื่อวันที่ 27 เมษายน 1960 แก้ไขครั้งล่าสุดเมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม ค.ศ. 1984 ข้อ 29 ว่าด้วย Zuständigkeiten des Bundesparteitages

(7) Er beschliess über die Ausosung de Partei und die Verschmelzung mit einer oder mehreren an deren Parteien

¹⁵ มาตรา 37 มาตรา 54 วรรค 2 และมาตรา 61 ถึง 63 ของประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มิให้นำมาใช้กับกฎหมายพรรคการเมือง ค.ศ.1967 โปรดดูรายละเอียด Political Parties Act from <http://www.iuscomp.org/gla/statutes/ParteiensG.htm> page 19.

มาตรา 61 – 63 การจดทะเบียนสมาคมเป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่รับจดทะเบียน อาจไม่ยอมจดทะเบียนให้ได้ ซึ่งบทบัญญัติเหล่านี้เป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการ หากเจ้าหน้าที่ ไม่จดทะเบียนให้

แต่ในเรื่องพรรคการเมืองนั้นจะไม่เป็นดังนี้ เพราะพรรคการเมืองเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน เจ้าหน้าที่ของรัฐจะไม่มาข้องเกี่ยวเว้นแต่ในรัฐธรรมนูญบัญญัติไว้

การเลิกสมาคม กล่าวถึงไว้แต่ไม่ได้กล่าวถึงกรณีการรวมกัน ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าสมาคมตั้งขึ้นมาเพื่อวัตถุประสงค์อย่างหนึ่ง เมื่อวัตถุประสงค์เปลี่ยนไปก็อาจยุบเลิกการเป็นสมาคมได้ หรืออาจจะด้วยเหตุผลอีกประการหนึ่งว่าการตั้งสมาคมทำได้ไม่ยาก เพราะฉะนั้นจึงไม่จำเป็นต้องมีการรวมกัน ดังนั้นในบทบัญญัติของสมาคมจึงไม่กล่าวถึงการรวมหรือควบสมาคม อันจะนำมาใช้ได้กับการรวมพรรคการเมืองเยอรมัน และเนื่องจากพรรคการเมืองได้รับการคุ้มครองเป็นพิเศษตามรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ ไม่ต้องอยู่ภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยสมาคม และการยกเลิกพรรคการเมืองจะกระทำได้แต่โดยคำพิพากษาของศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์เท่านั้น¹⁶

3.2.1.2 การรวมพรรคระหว่างพรรค C.D.U./C.S.U.

พรรคการเมืองในเยอรมันในปัจจุบันมีอยู่หลายพรรคด้วยกัน ได้แก่พรรค C.D.U./C.S.U. (Christian Democratic Union / Christian Social Union) พรรค SPD (Social Democratic Party of Gernan) พรรค FDP (Free Democratic Party) พรรค Greens พรรค PDS (Party of the Democratic Socialism) พรรค REP (The Republicans) พรรค DVU (German People's Union) พรรค NPD (National Democratic Party of Germany) พรรค OeDP (Ecological Democratic Party) พรรค KPD (Communist Party of Germany) พรรค DKP (German Communist Party) พรรค MLPD (Marxist-Leninist Party of Germany และพรรค CPD (Christian Party of Germany)¹⁷

¹⁶ บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ. กฎหมายพรรคการเมืองเยอรมัน วารสารนิติศาสตร์ 19, 2 (มิถุนายน, 2532) : 148

¹⁷ Centre d'etude de la vie politique, Available from: <http://www.ulb.ac.be/soca/cevipol/Interesting%20sites/german-parties.htm> (2003, June 6).

ได้มีการรวมพรรคการเมืองระหว่างพรรค C.D.U./C.S.U. ซึ่งเป็นการรวมพรรคพันธมิตร โดยพรรคการเมืองทั้ง 2 พรรค ร่วมประสานกันดำเนินงานทางการเมือง

พรรค C.D.U. (Christian Democratic Union) เป็นพรรคแกนนำ ในคณะรัฐบาลชุดปัจจุบันหลังจากที่เยอรมันได้รวมประเทศกันแล้ว เกิดจากการรวมตัวของกลุ่มศาสนาคริสต์ต่าง ๆ ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยพรรค C.D.U. ได้ก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1949 จากกลุ่มคนที่นับถือศาสนาคริสต์ทั้งนิกายคาทอลิก และนิกายโปรเตสแตนต์ เป็นพรรคที่ค่อนข้างจะมีแนวคิดแบบอนุรักษนิยม¹⁸ ในระยะเริ่มต้นพรรคนี้เป็นตัวแทนของแนวความคิดที่ค่อนข้างจะหลากหลาย แต่นับแต่ปี ค.ศ. 1948 เป็นต้นมา กลุ่มอุตสาหกรรมและบุคคลชั้นสูงก็เริ่มเข้ามามีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายของพรรค¹⁹

เนื่องจากพรรค C.D.U. ไม่มีสมาชิกพรรคในรัฐบาวาเรีย จึงปล่อยให้เป็นที่ของพรรค C.S.U. ซึ่งเป็นพรรคพันธมิตร และได้รับความนิยมนอยู่ในพื้นที่ดังกล่าว²⁰ ในระดับชาติพรรคทั้งสองนี้ซึ่งรวมเป็นพันธมิตรกันจะมีที่นั่งในรัฐสภาของประเทศด้วย

พรรค C.S.U. (Christian Socian Union) เป็นพรรคซึ่งมีอิทธิพลอยู่ในพื้นที่เฉพาะมลรัฐบาวาเรียเท่านั้น พรรคนี้เป็นพรรคที่มาจากพรรคคาทอลิกฝ่ายกลาง (Catholic Centre Party) กับพรรคโปรเตสแตนต์เล็ก ๆ ที่ไม่นับถือสังคมนิยม เช่น พรรค Christian Social People's senice พรรคนี้เริ่มก่อตั้งขึ้นเมื่อเดือนมกราคม ค.ศ. 1946²¹

สำหรับเหตุผลและรายละเอียดในการรวมพรรค ปรากฏจากผู้ที่ได้ทำการศึกษาดังนี้²²

¹⁸ German Political Parties, Available from: <http://www.lakeheadu.ca/~polisci/parties.htm> (2003, June 3). page 12.

¹⁹ บุญศรี มีวงศ์โสม. กฎหมายพรรคการเมืองเยอรมัน วารสารนิติศาสตร์ 19,2 (มิถุนายน, 2532) : 140.

²⁰ 1 Up Info-Country Study & Country Guide-Germany, Available from: <http://www.lupinfo.com/country-guide-study/germany/germany131.html> (2003, June 3). page 3.

²¹ German Political Parties page 12.

²² จิตติ เกษมศิริวัฒน์, “ปัญหากฎหมายในการควบพรรคการเมือง : ศึกษาเฉพาะกรณีพรรคเอกภาพ,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534), หน้า 125.

“กรณีการเป็นพรรคพันธมิตรระหว่างพรรค C.D.U./C.S.U นั้นพรรคพันธมิตรนำหลักการประสานงานมาแบ่งหน้าที่หาเสียงเลือกตั้ง โดยพรรค C.S.U จำกัดตัวอยู่ในมลรัฐบาวาเรีย ในขณะที่พรรค C.D.U ลงสมัครรับเลือกตั้งในสหพันธ์ทั้งหมด ยกเว้นรัฐบาวาเรีย เมื่อพรรคใดได้รับเลือกตั้งมากก็ดำเนินนโยบายร่วมกัน เป็นพรรคพันธมิตรกันมาแต่แรกเริ่ม จัดตั้งรัฐบาลร่วมกันหากได้รับเสียงข้างมาก”

พรรค C.D.U กับพรรค C.S.U ได้รวมเป็นพันธมิตรกันตั้งแต่ ปี ค.ศ. 1949²³ หรือตั้งแต่สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันจัดให้มีการเลือกตั้งครั้งแรก หลังจากที่ได้รับเอกราชจากการพ่ายแพ้สงครามโลกครั้งที่ 2 และพรรคที่รวมกันดังกล่าวได้รับเสียงข้างมากจัดตั้งรัฐบาลตลอดมาจนกระทั่งถึงปี ค.ศ. 1969 จึงกลับเป็นกลุ่มพรรคฝ่ายค้าน เนื่องจากพรรค SPD. กับพรรค FDP. มีคะแนนเสียงมากกว่าและจัดตั้งรัฐบาลแทน

การรวมกันของพรรคพันธมิตรระหว่างพรรค C.D.U. และพรรค C.S.U. นั้นเป็นปรากฏการณ์ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับระบบ 2 พรรคเข้าไปทุกที คือ ฝ่ายหนึ่งเป็นรัฐบาล อีกฝ่ายหนึ่งเป็นฝ่ายค้าน แม้ว่าพรรคการเมืองอื่น ๆ จะมีได้ถูกจำกัดเสรีภาพในทางการเมือง แต่โอกาสที่จะเป็นรัฐบาลที่ค่อนข้างน้อย ความสำคัญของพรรคเล็ก ๆ จึงลดลงไปมาก ทั้งนี้ก็สืบเนื่องมาจากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันของเยอรมัน ซึ่งเรียกว่า “กฎหมายพื้นฐาน” (Grundgesetz) เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม ค.ศ. 1949 และกฎหมายพรรคการเมือง (Parteiengesetz) เมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม ค.ศ. 1967 แก้ไขปรับปรุงลงวันที่ 31 มกราคม ค.ศ. 1994

จากหลักการตามกฎหมายพื้นฐานของเยอรมัน อำนาจอรัฐจะได้รับมอบหมายจากประชาชน โดยผ่านกระบวนการเลือกตั้ง ซึ่งประชาชนจะกำหนดว่า พรรคใด และนโยบายเช่นไร จะเข้ากุมบังเหียนอำนาจอรัฐในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ๆ และแม้ว่าประชาชนจะไม่สามารถเข้าไปร่วมในการบริหารได้โดยตรง แต่การบริหารก็จะต้องเป็นไปอย่างเปิดเผย เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมรับรู้ ฝ่ายบริหารสามารถเข้าร่วมในการสร้างความคิดเห็นทางการเมืองได้ แต่สำหรับในการเลือกตั้งนั้น จะต้องเป็นการสร้างเจตจำนงที่ออกมาจากฝ่ายประชาชนไปสู่องค์กรของรัฐ หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ประชาชนเป็นผู้กำหนดนั่นเอง ดังนั้นในแง่กฎหมายพื้นฐานของเยอรมันจึงวางหลักเกณฑ์พื้นฐานว่า โครงสร้างภายในพรรคจะต้องเป็นไปตามหลักการประชาธิปไตย²⁴

²³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 13.

²⁴ บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ. การปรับปรุงระบบพรรคการเมืองไทย. รายงานการวิจัย 2538 :

เนื่องจากเยอรมันใช้ระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วน (Proportional representative) กฎหมายเลือกตั้งของเยอรมันมุ่งที่จะประสานการเลือกตั้ง ตามตัวบุคคลให้เข้ากับการเลือกตั้งตามบัญชี ตามรัฐบัญญัติว่าด้วยการเลือกตั้ง มาตรา 1 สภาผู้แทนราษฎรแห่งสหพันธ์ ประกอบด้วยสมาชิกจำนวนทั้งสิ้น 656 คน โดยที่สมาชิกจำนวน 328 คน มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งจำนวน 328 คน ส่วนสมาชิกอีก 328 คน นั้นจะมาจากบัญชีรายชื่อพรรคการเมืองที่พรรคการเมืองแต่ละพรรคจัดทำขึ้นแยกตามมลรัฐต่าง ๆ อย่างไรก็ตามในความเป็นจริงแล้ว จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแห่งสหพันธ์อาจมีมากกว่าที่กำหนดในกฎหมายได้ ทั้งนี้เนื่องจากสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันไม่ได้ใช้ระบบการเลือกตั้งแบบผสมเช่นเดียวกับที่ใช้ประเทศไทย แต่ใช้การเลือกตั้งในระบบสัดส่วนที่คงความสัมพันธ์กับบุคคลไว้ (Personalized Proportional Representation) กล่าวคือ กฎหมายเลือกตั้งของเยอรมันมุ่งที่จะประสานการเลือกตั้งตามตัวบุคคลให้เข้ากับการเลือกตั้งตามบัญชี ดังนั้นระบบการเลือกตั้งของเยอรมันจึงเป็นการประสมประสานระหว่างการเลือกตั้ง แบบเสียงข้างมากธรรมดา กับระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วน โดยที่ 50% จากจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด จะมาจากการเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากธรรมดาในแต่ละเขต และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เหลืออีก 50% จะมาจากการเลือกตั้งแบบสัดส่วนที่พรรคการเมืองได้เสนอบัญชีรายชื่อเข้ามา ผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งแต่ละคน จึงมีคะแนนเสียงคนละ 2 เสียง โดยคะแนนเสียงที่ 1 ลงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งตามเขตเลือกตั้งต่าง ๆ และคะแนนเสียงที่ 2 ลงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งตามบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองแต่ละพรรคเสนอเข้ามา ซึ่งในการลงคะแนนเสียงที่ 1 และคะแนนเสียงที่ 2 นี้ ไม่มีกฎหมายบัญญัติบังคับว่าผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง จะต้องลงคะแนนให้แก่พรรคการเมืองพรรคเดียวกัน โดยแท้ที่จริงแล้วคะแนนเสียงที่ 2 จะเป็นตัวกำหนดจำนวนผู้แทนที่แต่ละพรรคการเมืองจะได้รับการแบ่งสรร โดยการหักจำนวนที่นั่งที่แต่ละพรรคการเมืองได้รับการแบ่งสรรในคะแนนเสียงที่ 2 จำนวนที่นั่งที่เหลือจะถูกบรรจุโดยบัญชีรายชื่อประจำมลรัฐ หากเกิดกรณีจำนวนที่นั่งที่พรรคการเมืองได้รับจากคะแนนเสียงที่ 1 มีมากกว่าจำนวนที่นั่งที่ควรจะได้รับจากการคำนวณแบ่งสรรตามสัดส่วนแล้ว ก็ยังคงให้รักษาที่นั่งส่วนเกินนั้นไว้ ในกรณีนี้อาจทำให้มีจำนวนที่นั่งในสภาเพิ่มขึ้นกว่าปกติ²⁵

สรุปได้ว่าหมายเลือกตั้งของเยอรมัน ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งแต่ละคน มีคะแนนเสียง 2 คะแนนเสียง

²⁵ ชินธิป ยุทธางกูร. “ระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วนแบบเยอรมัน,” (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535), หน้า 53.

(ก) คะแนนเสียงที่ 1 เป็นคะแนนเสียงที่ใช้ลงให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่งเพียงคนเดียวในเขตเลือกตั้งของตน เนื่องจากแต่ละเขตมีตัวแทนในสภาได้ 1 คน

(ข) คะแนนเสียงที่ 2 เป็นคะแนนเสียงที่ใช้ลงให้แก่บัญชีเลือกตั้งบัญชีใดบัญชีหนึ่ง

อย่างไรก็ตาม แม้ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งจะมีคะแนน 2 คะแนนเสียง แต่เมื่อพิจารณาผลลัพธ์แล้ว ก็เท่ากับว่ามีเพียงคะแนนเสียงเดียว ทั้งนี้ เพราะในท้ายที่สุดแล้วตัวกำหนดจริง ๆ คือ คะแนนเสียงที่สอง ซึ่งนำหน้าที่จะชดเชยให้พรรคต่าง ๆ มีที่นั่งตามสัดส่วนคะแนนเสียงที่ตนได้รับจริง ๆ²⁶

นั่นคือ ในการเลือกตั้งแต่ละครั้ง ประชาชนจะมีคะแนนเสียง 2 คะแนน คะแนนที่หนึ่งออกเสียงให้แก่บัญชีรายชื่อพรรคการเมือง คะแนนที่สภาก่อเสียงให้แก่ผู้สมัครในเขตเลือกตั้งของตน เมื่อการเลือกตั้งเสร็จสิ้นลงจะมีการคำนวณจำนวนที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎรแห่งสหพันธ์ที่พรรคการเมืองแต่ละพรรคจะได้รับ คะแนนที่นำมาใช้คำนวณสัดส่วนที่นั่งที่พรรคการเมืองแต่ละพรรคจะได้รับ คือคะแนนที่หนึ่ง เมื่อทราบว่าพรรคการเมืองแต่ละพรรคได้จำนวนที่นั่งเท่าใดแล้ว จึงกำหนดว่าใครบ้างจะได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทั้งนี้โดยนำเอาจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ชนะการเลือกตั้ง ในเขตเลือกตั้งมาหักออกจากที่นั่งรวมที่พรรคการเมืองแต่ละพรรคได้รับก่อน เหลือจำนวนเท่าใด จึงถือว่าเป็นที่นั่งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแห่งสหพันธ์แบบบัญชีรายชื่อ ตัวอย่างเช่น สมมติว่าจำนวนที่นั่งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีทั้งสิ้น 100 ที่นั่ง พรรคการเมือง A ได้รับคะแนนเสียงประเภทบัญชีรายชื่อคิดเป็นร้อยละ 35 เท่ากับว่าพรรคการเมือง A ได้ที่นั่งในสภา 35 ที่นั่ง หากผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งของพรรคการเมือง A ชนะการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้ง (โดยคะแนนเสียงที่สองทั้งสิ้น 20 เขตเลือกตั้ง คือ 20 คน จะต้องเอาจำนวน 20 มาหักออกจากจำนวน 35 ที่นั่งก่อน ซึ่งหมายความว่าผู้ชนะการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งของพรรคการเมือง A ทั้ง 20 คน เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแห่งสหพันธ์ของพรรคการเมือง A ส่วนจำนวนที่นั่งที่เหลือ 15 ที่นั่งของพรรคการเมือง A นั้น ย่อมถูกนำไปจัดสรรให้แก่ผู้สมัครประเภทบัญชีรายชื่อหมายเลข 1 – 15 โดยระบบการเลือกตั้งที่กล่าวมานี้ หากพรรคการเมืองใดชนะการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งเป็นจำนวนเกินกว่าสัดส่วนที่นั่งที่ตนจะได้รับจากคะแนนเสียงแรก ย่อมต้องอนุโลมให้พรรคการเมืองนั้นได้จำนวนที่นั่งทั้งหมดที่ตนชนะในเขตเลือกตั้ง ด้วยเหตุนี้จึงเกิดปรากฏการณ์ที่เรียกว่า “ที่นั่งเกินจำนวน” (Overhanging Seat) ขึ้น ในการ

²⁶ บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ. การเลือกตั้งและพรรคการเมืองบทเรียนจากเยอรมัน. (กรุงเทพฯ : สถาบันนโยบายศึกษา, 2542), หน้า 36.

เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งที่ 13 ปรากฏว่ามีที่นั่งเกินจำนวนถึง 16 ที่นั่ง จึงเท่ากับว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแห่งสหพันธ์สมัยที่ 13 ประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 672 คน²⁷

การคำนวณแบ่งสรรที่นั่งโดยวิธีการคำนวณเพื่อแบ่งสรรที่นั่งตามสัดส่วนของคะแนนเสียงที่สองที่พรรคต่าง ๆ ได้รับนั้น กฎหมายเลือกตั้งเยอรมัน กำหนดให้ใช้วิธีการทางคณิตศาสตร์ ตามแนวคิดของ Hare ซึ่งมีวิธีการดังนี้คือ จำนวนที่นั่งทั้งหมดในสภาผู้แทนราษฎรจะถูกนำมาคูณกับคะแนนเสียงที่สองที่พรรคได้รับจากทั้งประเทศแล้วหารด้วยจำนวนคะแนนเสียงทั้งหมดที่ผู้เลือกตั้ง มาใช้สิทธิลงให้แก่พรรคที่ได้คะแนนรวมเกิน 5% ในขั้นแรก พรรคต่าง ๆ จะได้รับที่นั่งตามผลลัพธ์ที่เป็นจำนวนเต็ม หากยังมีที่นั่งเหลืออยู่ จำนวนที่นั่งที่เหลือจึงจะถูกแบ่งต่อไปตามลำดับค่าน้อยของเศษหลังจุดทศนิยมเท่ากันก็จะมีการตัดสินใจโดยวิธีการจับสลาก ในบางกรณีวิธีการคำนวณนี้อาจส่งผลให้พรรคที่ได้รับคะแนนเสียงที่สองเป็นเสียงข้างมากเด็ดขาด แต่ไม่ได้จำนวนที่นั่งเป็นข้างมากเด็ดขาดด้วย กฎหมายเลือกตั้งเยอรมัน จึงได้กำหนดเป็นข้อยกเว้นไว้ว่าในกรณีดังกล่าวพรรคที่ได้คะแนนเสียงเกินกว่ากึ่งหนึ่งของคะแนนเสียงทั้งหมดที่ใช้ในการคิดคะแนนได้จะได้รับที่นั่งเพิ่มอีก 1 ที่นั่งก่อนที่จะมีการแบ่งสรรที่นั่งให้แก่พรรคอื่น ๆ ตามค่าของเศษหลังจุดทศนิยมต่อไป²⁸

จึงเห็นได้ว่า ระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วนแบบเยอรมัน เป็นระบบการเลือกตั้งที่อยู่ดีธรรมแก่พรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งเข้าแข่งขันในการเลือกตั้ง และผู้ออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้ง ซึ่งพรรคจะได้รับการแบ่งสรรที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎรตามสัดส่วนของคะแนนเสียงที่ตนได้รับ หากว่าพรรคการเมืองนั้นได้รับผู้แทนราษฎรจากเขตต่าง ๆ อย่างน้อย 3 เขต หรือได้รับคะแนนเสียงอย่างน้อย 5% ของผู้มาลงคะแนนเสียงทั้งประเทศ ส่วนทางด้านผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง แต่ละคนจะมีคะแนนเสียงคนละ 2 เสียง คะแนนเสียงแต่ละคะแนนจะส่งผลในการมีผู้แทนของตนในสภาอย่างเต็มที่ โดยคะแนนเสียงที่ 2 จะเป็นตัวกำหนดที่แท้จริงว่าแต่ละพรรคจะได้ที่นั่งในสภาจำนวนเท่าใด นอกจากนี้ยังมีการกำหนดหลักเกณฑ์ของคะแนนเสียงที่จะนำมาพิจารณาในการแบ่งสรรที่นั่งด้วย เพื่อป้องกันมิให้ผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งบางคนมีคะแนนเสียงมากกว่าผู้ออกเสียงเลือกตั้งคนอื่น ๆ

²⁷ วรเจตน์ ภาคีรัตน์, บรรเจิด สิงคะเนติ และสมศักดิ์ นวตระกูลพิสุทธิ์ สารระสำคัญและแนวทางพัฒนาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสิบปีข้างหน้า. รายงานการวิจัย 2546 : 90 - 91

²⁸ บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ. การเลือกตั้งและพรรคการเมืองบทเรียนจากเยอรมัน. (กรุงเทพฯ : สถาบันนโยบายศึกษา, 2542), หน้า 39 - 40.

อนึ่งแม้ว่าจะมีพรรคการเมืองบางพรรคได้รับการแบ่งสรรที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎรมากกว่าคะแนนเสียงที่ 2 ที่พรรคได้รับทั้งประเทศ ก็เนื่องมาจากหลักเกณฑ์ของกฎหมายที่กำหนดให้พรรคการเมืองที่จะได้รับการแบ่งสรรที่นั่งจะต้องได้คะแนนเสียงที่ 2 รวมกันทั้งประเทศ ไม่น้อยกว่า 5% หรือมีผู้แทนจากเขตเลือกตั้งไม่น้อยกว่า 3 เขต มีผลทำให้พรรคการเมืองที่ไม่อยู่ในหลักเกณฑ์ดังกล่าวไม่ได้รับการแบ่งสรรที่นั่งตามสัดส่วน จำนวนที่นั่งที่เหลือจึงต้องทำการแบ่งสรรให้กับพรรคการเมืองอื่นต่อไป ซึ่งในเรื่องนี้ศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์ได้ตัดสินว่าเกณฑ์นี้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ เพราะการเลือกตั้งนั้นมีได้มีวัตถุประสงค์เพียงแต่จะเลือกรัฐสภาที่สะท้อนแนวความคิดของกลุ่มประชาชน ที่อยู่ในสังคมตามสัดส่วนที่ถูกต้องเท่านั้น หากแต่ยังจะต้องมีหลักประกันระดับหนึ่งว่า สภานี้สามารถทำหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถเลือกรัฐสภาที่มีเสถียรภาพเข้าบริหารประเทศได้ด้วย

สาเหตุของการกำหนดคะแนนเสียงขั้นต่ำร้อยละ 5 ก็คือในระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วนนั้น คำนี้ถึงความยุติธรรมในความคิดเห็นของผู้ออกเสียงเลือกตั้ง แม้ว่าจะระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วน ซึ่งยังไม่มีการกำหนดกฎเกณฑ์คะแนนเสียงขั้นต่ำที่จะทำให้เกิดพรรคการเมืองเป็นข้าสภารัฐที่ใหญ่กว่าพรรคการเมืองอื่น แต่หากในการจัดตั้งรัฐบาลเสียงข้างมากในสภาว่า ระบบการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเบอร์เดียวของสหราชอาณาจักร เนื่องมาจากระบบสัดส่วนของเยอรมันแบบไม่มีข้อกำหนดคะแนนเสียงขั้นต่ำ ทำให้มีพรรคการเมืองขนาดเล็กหลายพรรค จึงทำให้พรรคการเมือง พรรคใหญ่ทั้งสองพรรคมีที่นั่งไม่ถึงครึ่งหนึ่งของสภา เพื่อจัดพรรคการเมืองขนาดเล็กออกไปจากสภา ให้เหลือจำนวนพรรคน้อยลงและพรรคการเมืองขนาดใหญ่สองอันดับต้นมีที่นั่งเพิ่มสูงขึ้น จนทำให้พรรคการเมืองอันดับหนึ่งสามารถจัดตั้งรัฐบาลเสียงข้างมากเพียงพรรคเดียวหรืออาจตั้งรัฐบาลผสมโดยร่วมกับพรรคอันดับสามลงมาบางพรรค โดยแยกพรรคอันดับสองให้เป็นพรรคแกนนำฝ่ายค้าน จึงกำหนดเกณฑ์คะแนนเสียงขั้นต่ำ ให้พรรคการเมืองที่มีสิทธิได้รับส่วนแบ่งที่นั่งในสภา ต้องได้รับคะแนนเสียงในการเลือกตั้งรอบสองอย่างน้อยร้อยละ 5 ของคะแนนเสียงทั้งหมด หรือสมาชิกของพรรคไม่ได้รับเลือกตั้งโดยตรงถึง 3 คน²⁹ ถือว่าพรรคนั้นไม่ได้รับเลือกตั้งเลย การทำแบบนี้ก็เพื่อไม่ให้เสียงในสภาต้องกระจายออกไปเป็นพรรคเล็กพรรคน้อย³⁰

²⁹ Election and political parties in Germany, Available from: http://www.german-embassy.org.uk/elections_political_partie.html (2003, October 27). page 5.

³⁰ กระมล ทองธรรมชาติ, สมบูรณ์ สุขสำราญ และปรีชา หงษ์ไกรเลิศ. การเลือกตั้งพรรคการเมืองและเสถียรภาพของรัฐบาล. (กรุงเทพมหานคร : มาสเตอร์เพรส, 2531). หน้า 33.

จากกรณีตัวอย่างการรวมพรรคในประเทศเยอรมัน โดยเมื่อพิจารณาจากระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วน รวมทั้งการแบ่งสรรที่นั่งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เข้าไปสู่สภา จะเห็นได้ว่าการรวมพรรคดังกล่าวในเยอรมัน ไม่มีปัญหาทั้งในทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ ถึงแม้ทั้งสองพรรคจะมีส.ส. ในระบบบัญชีรายชื่ออยู่ แต่ก็ไม่ปรากฏว่าเป็นปัญหา เนื่องจากกฎหมายรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายพื้นฐานและกฎหมายพรรคการเมืองนั้นมีความสอดคล้องกัน ซึ่งแตกต่างจากการรวมพรรคการเมืองในประเทศไทย ในกรณีการรวมพรรคระหว่างพรรคความหวังใหม่เข้ากับพรรคไทยรักไทย ภายใต้รัฐธรรมนูญ (พ.ศ. 2540) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ซึ่งรายละเอียดจะได้กล่าวต่อไป

3.2.2 การรวมพรรคการเมืองในประเทศญี่ปุ่น

ประเทศญี่ปุ่นเป็นอีกประเทศหนึ่งที่ผู้วิจัยได้นำมาศึกษาในเรื่องของการรวมพรรคการเมือง ซึ่งญี่ปุ่นก็เป็นประเทศที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาในเรื่องของการปฏิรูปการเมือง การเลือกตั้ง และพรรคการเมืองที่น่าสนใจที่จะศึกษา ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีลักษณะเด่นทางการเมืองในหลายด้าน และมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างช้า ๆ ในเชิงวิวัฒนาการ แทนที่จะเป็นไปในเชิงหักเหอย่างรุนแรง ญี่ปุ่นมีวิวัฒนาการของระบบพรรคการเมือง ซึ่งก็มีผลมาจากการปฏิรูประบบการเลือกตั้งจากในอดีตที่ใช้ระบบการเลือกตั้งแบบระบบการลงคะแนนเสียงแบบที่เลือกได้เพียงคนเดียว และถ่ายโอนเสียงให้แก่กันไม่ได้ (Single Non-Transferable Vote System) หรือมีชื่อย่อว่าระบบ SNTV ปัจจุบันญี่ปุ่นได้มีระบบการเลือกตั้งที่เปลี่ยนแปลงไป เป็นระบบเลือกตั้งแบบผสม เช่นเดียวกับประเทศไทย คือ มีระบบเลือกตั้งแบบแบ่งเขต คือ เขตเลือกตั้งมีผู้แทนได้คนเดียว (single member district) กับระบบเลือกตั้งแบบมีผู้แทนตามสัดส่วน (proportional representation districts) ซึ่งการปฏิรูประบบการเลือกตั้งของญี่ปุ่นได้นำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงหลักในการเมืองญี่ปุ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของพรรคการเมือง ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอในรายละเอียดต่อไป

3.2.2.1 การปฏิรูประบบการเลือกตั้งในญี่ปุ่น

หลังจากที่ยุคสมัยแห่งการครอบงำภายใต้พรรคเดียว โดยพรรค LDP เป็นระยะเวลายาวนานหลายสิบปีได้สิ้นสุดลง โดยการเริ่มต้นด้วยการรวมตัวกันของฝ่ายสังคมนิยมและฝ่ายอนุรักษนิยมในปี ค.ศ. 1955 ซึ่งเป็นการครอบงำโดยพรรคเดียว ภายใต้บริบทของระบบพรรคการเมืองที่มีการแข่งขันระหว่างกัน การเปลี่ยนแปลงนั้นดำเนินไปในเชิงวิวัฒนาการ ซึ่งมีประเด็นหนึ่งที่นำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงหลักในการเมืองญี่ปุ่นนั่นก็คือประเด็นในการปฏิรูปการเลือกตั้ง ซึ่งประเด็นดังกล่าวนี้เป็นสิ่งที่กระตุ้นให้พรรค LDP แดก ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1993 โดยประเด็นของการเปลี่ยนแปลงของระบบพรรคการเมืองในญี่ปุ่นนั้นก็มิใช่สาเหตุมาจากการปฏิรูประบบการเลือกตั้งประการหนึ่งนั่นเอง

3.2.2.1.1 การเลือกตั้งของประเทศญี่ปุ่นในช่วงปี ค.ศ. 1947 ถึงปี ค.ศ. 1993 ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1947 จนกระทั่งถึงปี ค.ศ. 1993 ประเทศญี่ปุ่นใช้ระบบการเลือกตั้งเป็นระบบการเลือกตั้งเป็นแบบการลงคะแนนเสียงแบบที่เลือกได้เพียงคนเดียว และถ่ายโอนเสียงให้แก่กันไม่ได้ (single non-transferable vote, SNTV) ใช้เขตเลือกตั้งขนาดกลางที่มีผู้แทนราษฎรได้มากกว่าหนึ่งคน ในกรณีประเทศญี่ปุ่นใช้ขนาดเขตเลือกตั้งตั้งแต่สามถึงห้าคน โดยใช้วิธีการออกเสียงอย่างจำกัดให้ผู้ออกเสียงเลือกตั้งเลือกโดยระบุตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นได้เพียงหนึ่งคน แล้วนำคะแนนมาจัดอันดับ โดยผู้ที่ได้คะแนนอยู่ในอันดับโควตาของเขตนั้น ก็จะได้รับเลือกให้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า เป็นระบบการเลือกตั้งแบบเสียงข้างมาก หรือเสียงส่วนใหญ่โดยรัฐสภาของประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเรียกว่า “KOKKAI” ประกอบด้วยสองสภา ได้แก่ สภาผู้แทนราษฎร (Shugiin) และวุฒิสภา หรือสภาสูง (SANGIIN) ซึ่งสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนสมาชิกเท่ากับ 511 คน ซึ่งเพิ่มขึ้นมาจาก 466 คน ในห้วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 และวุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิก 252 คน ซึ่งก่อนปี ค.ศ. 1972 วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิก 250 คน โดยมีเขตเลือกตั้งทั้งหมด 130 เขต เขตเลือกตั้งที่มีขนาดเขต 3 ที่นั่ง มีจำนวน 47 เขต เขตเลือกตั้งที่มีขนาดเขต 4 ที่นั่งมีทั้งหมด 41 เขต เขตเลือกตั้งที่มีขนาดเขต 5 ที่นั่งมีทั้งหมด 41 เขต และมีหนึ่งเขตที่มีสมาชิกได้เพียง 1 คน³¹ แต่จากการที่ใช้ขนาดเขตเลือกตั้งที่มีผู้แทนได้มากกว่าหนึ่งคน จึงมีความโน้มเอียงไปทางระบบสัดส่วน ดังนั้นนักวิชาการได้มีการจำแนกระบบเลือกตั้งโดยใช้วิธีการนับคะแนนเป็นเกณฑ์ในการจำแนกระบบเลือกตั้งออกเป็นสองแบบหลัก คือ 1) ระบบเสียงข้างมาก หรือเสียงส่วนใหญ่ กับ 2) ระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วน และได้จัดระบบการเลือกตั้งแบบ SNTV ว่าเป็นระบบเลือกตั้งแบบกึ่งสัดส่วน (Semi Proportional System) มากกว่าเป็นระบบเสียงส่วนใหญ่³²

จากการใช้ระบบการเลือกตั้งแบบ SNTV ได้มีผลที่เกิดเป็นข้อวิพากษ์วิจารณ์ ดังนี้

1) ทำให้มีการแข่งขันกันเองของผู้สมัครภายในพรรคเดียวกัน ระบบนี้ก่อให้เกิดการแข่งขันภายในพรรคอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ด้วยเขตเลือกตั้งเพียง 130 เขต และจำนวนสมาชิกสภาล่างเพียง 511 คน พรรคที่หวังจะได้ครองเสียงข้างมากในสภา จะต้องส่ง

³¹ Bogdanor, Vernon and David Butler. Democracy and Elections : Electoral systems and their political consequences. (Cambridge: Cambridge University Press, 1983), page 210-211.

³² Sartori, Giovanni. Comparative Constitutional Engineering: An Inquiry into Structures, Incentives and Outcomes. (New York : New York University Press, 1994), page 22 – 23.

ผู้สมัครหลายคนในเขตเลือกตั้งหนึ่ง ๆ และมีการใช้เงินจำนวนมากในการสร้างฐานเพื่อสนับสนุนเป็นการเฉพาะตัว และพยายามจะหาเสียงโดยอาศัยสายสัมพันธ์ส่วนตัวยิ่งกว่าจุดยืนด้านนโยบาย ซึ่งระบบนี้ถูกมองจากประชาชนจำนวนมากว่าเป็นสาเหตุของภาวะแตกเป็นกลุ่ม (factionalism)³³

2) ทำให้เป็นไปได้ที่ผู้สมัครคนหนึ่งจะได้รับเลือกตั้งด้วยคะแนนเสียงน้อยกว่าร้อยละ 20 และในบางกรณีน้อยกว่าร้อยละ 15 ระบบนี้ทำให้พรรคเล็กดำรงอยู่รอดได้ แต่มันก็หมายความว่าพรรคขนาดใหญ่เช่น พรรค LDP ไม่ต้องไปโน้มน้าวผู้ลงคะแนนเสียงส่วนใหญ่ให้ช่วยมาลงคะแนนให้ฝ่ายตน ในทางตรงกันข้ามผู้สมัครของ LDP ในเขตเลือกตั้งหนึ่ง ๆ จะพยายามหาเสียงสนับสนุนเพียงจากส่วนเล็ก ๆ ของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เมื่อต้องการเพียงราว ๆ ร้อยละ 20 ของคะแนนเสียงทั้งหมด ผู้สมัครเหล่านี้จึงทุ่มเทพลังงานของตนไปที่ส่วนหนึ่งของเขตเลือกตั้งเท่านั้น และพึ่งพากลุ่มผลประโยชน์ที่ทรงอำนาจไม่กี่กลุ่ม รวมทั้งนักการเมืองท้องถิ่นที่คูแกล Koenkai ของตน³⁴

3) ระบบ SNTV เกี่ยวข้องอย่างมากกับปัญหาคอร์รัปชันทางการเมืองกับการคงอยู่อย่างถาวรของการครอบงำภายใต้พรรคเดียว รวมทั้งกับสภาพที่ไม่มีการโต้เถียงด้านนโยบายอย่างจริงจังในช่วงรณรงค์เลือกตั้ง³⁵

4) ระบบ SNTV นั้น มีความคับแคบเพราะจะให้ความสำคัญกับเขตเลือกตั้งมากกว่าการแสดงถึงความเป็นตัวแทนในระดับประเทศ³⁶

จากปัญหาที่เกิดขึ้น ได้มีการเสนอให้นำระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วนมาใช้ในการเลือกตั้งของประเทศญี่ปุ่น ในช่วง ค.ศ.1980 ถึง 1982 ในรัฐบาลชูชูกิ โดยได้มีการเสนอให้นำเอาระบบสัดส่วนมาใช้ผสมกับระบบเสียงข้างมาก ด้วยการเลือกผู้สมัครเป็นรายบุคคล

³³ Sartori, Giovanni. Comparative Constitutional Engineering: An Inquiry into Structures, Incentives and Outcomes. (New York: New York University Press, 1994) page 24.

³⁴ เจอร์ลด์ แอล. เคอร์ติส, การเมืองแบบญี่ปุ่น แปลโดย ประเสริฐ จิตติวัฒนพงศ์ และ ไชยวัฒน์ คำชู (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2539), หน้า 13.

³⁵ เรื่องเดียวกัน. หน้า 13.

³⁶ Lundberg, Thomas. Electoral Reform in Japna? New Law May Not Live up to Expectations, Available from: <http://www.fairvote.org/reports/1995/chp7/Lundberg.html> (2003, November 9). page 1.

ในเขตเลือกตั้งและเลือกพรรคการเมืองในระดับประเทศ³⁷ จนต่อมาในเดือนมกราคม ค.ศ. 1994 ราชัประธาษบัญญติปฏิรูประบบการเลือกตั้งได้ผ่านสภา และในเวลาต่อมาาระบบการเลือกตั้งแบบผสม ก็ได้ถูกนำมาใช้แทนที่ระบบการเลือกตั้งแบบเก่า

3.2.2.1.2 การเลือกตั้งของประเทศญี่ปุ่นในปี ค.ศ. 1994 ถึงปัจจุบัน

จากการที่มีกรณีอื้อฉาวคอร์รัปชันถูกเปิดโปงครั้งแล้วครั้งเล่าในทศวรรษ 1980 พรรคใหม่ที่วาระระบบ SNTV เป็นสาเหตุสำคัญของความบกพร่องของการเมืองญี่ปุ่น และที่วาระแบบนี้ควรจะดัดเล็เกีย ได้กลายเป็นพรรคซึ่งเป็นที่นิยมมากขึ้นเรื่อย ๆ ภายใต้กระบวนการเช่นนี้ ข้อถกเถียงซึ่งเป็นที่นิยมมากที่สุดข้อหนึ่งที่เรียกร้องให้เปลี่ยนแปลงระบบการเลือกตั้งก็คือ จะทำให้เป็นไปได้ที่จะมีการเปลี่ยนแปลงพรรคการเมืองในอำนาจ สิ่งที่น่าประหลาดใจจริงก็คือภายใต้ระบบ SNTV นี้แหละที่การเปลี่ยนแปลงพรรคการเมืองในอำนาจได้เกิดขึ้น รัฐบาลโซไซกาวาที่เข้ามาแทนที่พรรค LDP ในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1993 ที่เกิดขึ้นภายใต้ระบบ SNTV นี้เอง ถึงต้นทศวรรษ 1990 ระบบ SNTV ซึ่งใช้มาตั้งแต่ ค.ศ. 1925 ยกเว้นเพียงการเลือกตั้งครั้งเดียวทันทีหลังสงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุดลง ได้สูญเสียความน่าเชื่อถือและความชอบธรรมไป ถ้าหากว่าระบบนี้ไม่ได้ถูกทดแทนโดยระบบการเลือกตั้งใหม่ ก็คงจะต้องถูกโจมตีต่อไปว่า เป็นต้นเหตุแห่งความยุ่งยากทางการเมืองทั้งหลายของประเทศญี่ปุ่น และก็คงได้สั่นคลอนความมั่นใจของสาธารณชนต่อระบบการเมืองโดยส่วนรวม แรงกดดันให้เปลี่ยนแปลงระบบทรงพลังเกินกว่าที่จะไปยับยั้งเอาไว้ได้

ระบบการเลือกตั้งใหม่ที่ถูกนำมาใช้มีชื่อเรียกที่สลับซับซ้อน เนื่องจากว่าเป็นการประนีประนอมระหว่างพรรคการเมือง ซึ่งมีความเห็นต่อระบบใหม่ที่แตกต่างกันไป ซึ่งเป็นการประนีประนอมระหว่างนักการเมืองจำนวนมากที่สนใจโอกาสที่ตนจะได้รับเลือกตั้งมากกว่าจะไปสนใจถึงเรื่องการปฏิรูปในตัวเองกับฝ่ายนักการเมืองจำนวนไม่กี่คน ที่มุ่งมั่นต่อการปฏิรูป ซึ่งได้รับแรงหนุนจากสาธารณชนที่กระตือรือร้น สิ่งที่มาจากการประนีประนอมดังกล่าวนี้คือ ระบบการเลือกตั้งที่สลับซับซ้อนซึ่งผนวกเอาทั้งเขตเลือกตั้งที่มีผู้แทนได้คนเดียวกับเขตเลือกตั้งที่มีผู้แทนตามสัดส่วนตามรายภูมิภาครวม 11 เขต

เหตุผลที่ซ่อนเร้นที่สำคัญของการแก้ไขระบบการเลือกตั้งของญี่ปุ่นในปี 1994 จากระบบ SNTV มาเป็นระบบการเลือกตั้งแบบผสมที่ใช้ระบบเสียงข้างมากอย่างง่ายหรือเสียงส่วนใหญ่ที่มีขนาดเขตเลือกตั้งเล็กสุดจำนวน 1 ที่นั่ง (plurality single member constituency) ผสมกับระบบสัดส่วนแบบปิดที่เลือกทั้งพรรค (closed party – list, PR System1)

³⁷ Bogdanar, Vernon and David Butles. Democracy and Elections: Electoral systems and their political consequences. (Cambridge: Cambridge University Press, 1983) page 223.

ก็คือ ต้องการสร้างพรรคการเมือง (พรรค LDP) ให้เป็นพรรคเสียงข้างมากในสภา เพื่อให้มีที่นั่งได้เพิ่มมากขึ้น ทำให้พรรคฝ่ายค้านถูกลดจำนวนที่นั่งลง ด้วยการนำเอาระบบสัดส่วนมาใช้เป็นข้ออ้างเพื่อเปลี่ยนระบบการเลือกตั้งว่าระบบนี้จะทำให้พรรคเล็กมีโอกาสในสภามากขึ้น และลดขนาดเขตเลือกตั้งในระบบแบบแบ่งเขตจากเขตละ 3-5 คนให้เหลือเพียงเขตละหนึ่งคน เนื่องจากระบบ SNTV เดิมนั้นพรรคการเมืองขนาดเล็กยังมีโอกาสได้ที่นั่งในเขตเลือกตั้งอยู่บ้าง เพื่อหาทางลดที่นั่งของพรรคการเมืองขนาดเล็กจึงพยายามเสนอให้มีการแก้ไขกฎหมายเลือกตั้ง โดยพรรค LDP ซึ่งเป็นฝ่ายรัฐบาล และให้เหตุผลในการแก้ไขดังนี้ คือ³⁸

- 1) ระบบ SNTV เดิมนั้นพรรคการเมืองไม่สามารถแข่งขันนโยบายได้เพราะระบบเลือกตั้งแบบเดิม เป็นการส่งเสริมให้เลือกจากตัวบุคคลที่อยู่ในเขตเลือกตั้ง
- 2) การแข่งขันของผู้สมัครเป็นรายบุคคล เป็นการนำมาซึ่งการทุจริตคอร์รัปชันในการเลือกตั้ง
- 3) ทำให้บุคคลที่ได้รับการเลือกตั้งเป็นตัวแทนของเขตมากกว่าเป็นตัวแทนของประเทศ
- 4) ทำให้มีการใช้เงินในการหาเสียงจำนวนมากในการเลือกตั้ง ระบบเลือกตั้งใหม่ของญี่ปุ่นดังกล่าวจึงเป็นแบบผสมใช้ระบบเลือกตั้งที่แตกต่างกันสองระบบพร้อม ๆ กันไป เพื่อเลือกผู้แทนเข้าสู่สภาล่าง ระบบหนึ่งคือ เขตเลือกตั้งมีผู้แทนได้คนเดียว (single member district) ซึ่งจะมีผู้แทน 300 จากทั้งหมด 480 คน ที่เหลือ 180 คน จะมาจากเขตเลือกตั้งมีผู้แทนตามสัดส่วน (proportional representation districts)³⁹ ผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งจะลงคะแนน 1 เสียง สำหรับผู้สมัครเลือกตั้งรายบุคคลในเขตเลือกตั้งประเภทมีผู้แทนได้คนเดียว และอีก 1 เสียงสำหรับพรรคการเมืองในเขตเลือกตั้งประเภทมีผู้แทนตามสัดส่วน ระบบเลือกตั้งใหม่นี้มีความไม่ธรรมดาที่ผสมผสานระบบการเลือกตั้งที่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิงสองระบบ โดยในระบบของญี่ปุ่นไม่มีความเชื่อมโยงระหว่างส่วนแบ่งของคะแนนเสียงที่พรรคได้รับในเขตเลือกตั้งมีผู้แทนตามสัดส่วนกับการกระจายที่นั่งทั้งหมดในสภา ผู้แทนราษฎรแต่อย่างใด ในระบบของญี่ปุ่นนั้นยังเป็นไปได้ว่าจะมีสองพรรคการเมืองได้ครอบงำเขตเลือกตั้งมีผู้แทนได้คนเดียว ขณะที่การเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งมีผู้แทนตามสัดส่วนนั้น ระบบหลายพรรค (multi-party system) จะสามารถ

³⁸ Electoral Reform in Japan? New Law May Not Live up to Expectations page2.

³⁹ Nohlen, Dieter, Florian Grotz and Christof Hartmann, Election in Asia and the Pacific : A Data Nadbook Vol.II South East Asia, East Asia and the South Pacific, ed. (Oxford : University Press, 2001), page. 360.

รักษาตัวเองไว้ได้ โดยหลักการทั่วไปในทางทฤษฎีระบบเขตเลือกตั้งมีผู้แทนได้คนเดียวนั้น โนม์เอียงที่จะเอื้อให้เกิดระบบพรรคการเมืองแบบสองพรรค (two party system) แต่มีข้อยกเว้นอยู่ว่าเช่นประเทศหนึ่งมีชนกลุ่มน้อยอยู่ร่วมกันหนาแน่นในเขตภูมิศาสตร์หนึ่ง อาจมีพรรคการเมืองหนึ่งซึ่งเป็นตัวแทนผลประโยชน์ของชนกลุ่มน้อยดังกล่าว ได้เป็นพรรคเสียงข้างมากในเขตภูมิศาสตร์นั้น และได้เป็นพรรคลำดับที่สาม (third party) ในระดับชาติ สังคมที่มีความกลมกลืนกันทางเชื้อชาติมากเท่าใด ก็ยังมีความเป็นไปได้ที่ระบบเขตเลือกตั้งมีผู้แทนได้คนเดียว จะบีบให้นักการเมืองทั้งหลายต้องรวมตัวกันเป็นพรรคการเมืองที่แข่งขันต่อสู้กันสองพรรค ในอีกด้านหนึ่ง ระบบมีผู้แทนตามสัดส่วนจะเอื้ออำนวยให้พัฒนาไปสู่ระบบหลายพรรค ดังนั้นจึงไม่เป็นที่น่าแปลกใจเลยที่พรรคการเมืองขนาดเล็กในญี่ปุ่น จะสนับสนุนระบบมีผู้แทนตามสัดส่วน หรือที่ฝ่ายสนับสนุนการพัฒนาไปสู่ระบบสองพรรค ต้องการเพียงระบบเขตเลือกตั้งมีผู้แทนได้คนเดียว เพียงระบบเดียวเท่านั้น⁴⁰

อย่างไรก็ตาม เมื่อคำนึงถึงวิถีทางที่ระบบของญี่ปุ่นถูกจัดโครงสร้างโดยสามในห้าของที่นั่งในสภาล่าง จะเลือกตั้งกันในเขตเลือกตั้งมีผู้แทนได้คนเดียว จึงเกือบจะเป็นไปไม่ได้เลยที่พรรคการเมืองหนึ่ง ซึ่งได้รับเลือกตั้งเฉพาะในเขตเลือกตั้งมีผู้แทนตามสัดส่วน จะเป็นตัวแปรสำคัญในระบบพรรคการเมือง ระบบการเลือกตั้งใหม่อาจเอื้อให้เกิดพรรคภูมิภาค แต่จะมีแรงกดดันมหาศาลต่อพรรคการเมืองต่าง ๆ ให้ต้องรวมตัวกัน เพื่อได้มาซึ่งชัยชนะในเขตเลือกตั้งมีผู้แทนได้คนเดียว

เห็นได้ว่าประเด็นการปฏิรูปการเลือกตั้งได้กลายเป็นประเด็นที่กระตุ้นให้พรรค LDP แดกในเดือนกรกฎาคม ค.ศ.1993 สมาชิกกลุ่มทาเคชิตะจำนวนหนึ่งภายใต้การนำของนายโอซาวา อิชิโร และนายฮาตะ ชูโตะ กับสมาชิกพรรค LDP อีกจำนวนหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับนายทาเคมุระ มาซาโยชิ ได้ออกจากพรรค LDP ไป เข้าร่วมกับนายโฮโซกาวา โมริฮิโร หัวหน้าพรรคใหม่แห่งญี่ปุ่น (Japan New Party หรือ Nihon Shinto ในภาษาญี่ปุ่น) ซึ่งก่อตั้งขึ้นก่อนหน้านั้นหนึ่งปี (และก็ยุบพรรคหนึ่งปีหลังจากนั้น) จัดตั้งรัฐบาลผสมที่ไม่ใช่ LDP เป็นครั้งแรก พวกสังคมนิยมได้เข้าร่วมรัฐบาลผสมด้วย ซึ่งนับเป็นการเข้าร่วมรัฐบาลเป็นครั้งแรกนับแต่ปลายทศวรรษ 1940 ที่ผู้นำสังคมนิยมนายคาตายามาได้เป็นหัวหน้ารัฐบาลผสมที่อยู่ได้ระยะสั้น ๆ ประเด็นที่ทำให้พรรคร่วมรัฐบาลเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันก็คือ การปฏิรูปการเลือกตั้งเมื่อร่าง พ.ร.บ. ปฏิรูปผ่านสภาไปเมื่อเดือนมกราคม ค.ศ.1994 พรรคร่วมรัฐบาลก็แตกเป็นเสี่ยง ในเดือนเมษายน โฮโซกาวาถูกบีบให้ลาออก นายฮาตะได้เป็นนายกรัฐมนตรีคนใหม่ พวกสังคมนิยมปฏิเสธ

⁴⁰ เจอรัลด์ แอล. เคอร์ติส, การเมืองแบบญี่ปุ่น แปลโดย ประเสริฐ จิตติวัฒน์พงศ์ และ ไชยวัฒน์ คำชู (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2539), หน้า 16-17.

ที่จะเข้าร่วมรัฐบาลฮาดะและรัฐบาลผสมฮาดะก็ล่มสลาย พรรค LDP และพรรค JSP ได้ร่วมมือกันจัดตั้งรัฐบาลผสมภายใต้ นายกรัฐมนตรี มูรายามา โทมิอิชิ หัวหน้าพรรคสังคมนิยม แม้ว่าจะมีถึงสามรัฐบาลนับตั้งแต่การสิ้นสุดลงของการครอบงำภายใต้พรรค LDP แต่ก็ยังไม่มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ระบบการเลือกตั้งตามกติกาใหม่ ซึ่งการเลือกตั้งตามกติกาใหม่ได้มีขึ้นครั้งแรก เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม ค.ศ.1996 เป็นการไ้ใช้ระบบการเลือกตั้งแบบผสมระหว่าง ระบบเสียงข้างมากอย่างง่าย เขตเล็กคนเดียวกับระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วน ซึ่งทำให้พรรค LDP ได้เป็นรัฐบาลภายใต้การนำของนาย ริวทาโร ฮาชิโมโตะ⁴¹

จากการเลือกตั้งทั่วไป เมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน ค.ศ.2003 ซึ่งเป็นการเลือกตั้งครั้งล่าสุดของญี่ปุ่น หลังจากที่นำระบบการเลือกตั้งแบบใหม่ คือ ระบบการเลือกตั้งแบบผสมมาใช้ ทำให้ พรรค LDP ได้ที่นั่งลดลง 3 ที่นั่ง และพรรคการเมืองมีการปรับตัวไปสู่ระบบพรรคการเมืองแบบสองพรรคอย่างชัดเจน โดยมีพรรค LDP เป็นพรรคอันดับหนึ่ง และพรรค DPJ (Democratic Party of Japan) เป็นพรรคอันดับสอง โดยมีข้อดีอีกประการหนึ่งของการนำระบบสัดส่วนมาใช้ นั่นคือ ทำให้ลดปัญหาความขัดแย้งภายในพรรคระหว่างกลุ่มการเมือง ทำให้โครงสร้างภายในพรรคมีความเข้มแข็งทางโครงสร้างของพรรคมากขึ้น ลดระดับความสำคัญของตัวบุคคลลง และทำให้เกิดการแข่งขันระหว่างพรรคเพิ่มขึ้น

จากการปฏิรูประบบการเลือกตั้งนับตั้งแต่ ปี ค.ศ.1994 เป็นต้นมา โดยเริ่มมีการนำระบบการเลือกตั้งแบบผสม มาใช้นับตั้งแต่ปี ค.ศ.1996 ทำให้เกิดผลต่อตัวพรรคการเมือง คือ ทำให้พรรคการเมืองมีความเป็นสถาบันมากขึ้น ลดความสำคัญของกลุ่มขัดแย้งภายในพรรค เป็นการทำให้พรรคมีโครงสร้างที่เข้มแข็งมากขึ้น และเพิ่มระดับการแข่งขันระหว่างพรรคซึ่งได้รับอิทธิพล มาจากระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วนที่ใช้การคำนวณที่นั่งจากคะแนนเสียงรวมของของพรรค ทำให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรค ต้องหันมาร่วมมือกันสร้างคะแนนนิยมให้กับพรรคเป็นส่วนรวม ด้วยการรณรงค์ด้วยนโยบายของพรรคเพิ่มมากขึ้น สำหรับระบบการเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากที่นำมาใช้ จากการแก้ไขกฎหมายเลือกตั้งปี ค.ศ.1994 ที่เปลี่ยนเป็นนำระบบการเลือกตั้งแบบเสียงข้างมาก เขตเล็กคนเดียวมาใช้ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงขนาดเขตเลือกตั้ง ซึ่งเดิมเป็นขนาดเขต 3 ถึง 5 คน ทำให้พรรคการเมืองขนาดเล็กมีโอกาสได้รับที่นั่งมากกว่าระบบการเลือกตั้งแบบเสียงข้างมาก เขตเล็กคนเดียว จากการเปลี่ยนระบบการเลือกตั้งดังกล่าวทำให้พรรคการเมืองขนาดเล็ก คาดคะเนถึงโอกาสที่จะได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งว่ามีโอกาสลดน้อยลง จึงทำให้เกิดการรวมพรรคขึ้นเป็น

⁴¹ Political Parties in Japan, Available from: <http://www.Kanzaki.com/jinfo/PoliticalParties.html> (2003, November 3). page 6.

ครั้งแรกในเดือนธันวาคม ค.ศ.1994 จากพรรคการเมืองหลายพรรคคือ พรรค Japan Renewal Party พรรค Clean The Government Party (Komeito) พรรค Japan New Party และ พรรค The Democratic Socialist Party ตั้งชื่อใหม่คือ พรรค The New Frontier Party (Shinshintō) และต่อมา พรรค The New Frontier Party ก็ได้ไปรวมกับพรรค Democratic Party of Japan เมื่อวันที่ 12 มีนาคม ค.ศ.1998 เป็นการแสดงให้เห็นว่า ระบบการเลือกตั้งของญี่ปุ่นที่เปลี่ยนไปนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1994 ทำให้ระบบพรรคการเมืองได้เปลี่ยนไปจากเดิมเป็นระบบพรรคเด่นในหลายพรรค ซึ่งมีพรรค LDP เป็นพรรคเด่นที่ครองที่นั่งเสียงข้างมากในสภาประมาณ 50% เพียงพรรคเดียว และมีพรรคการเมืองอื่นที่เป็นพรรคขนาดเล็กอีกหลายพรรค เปลี่ยนเป็นระบบพรรคการเมืองที่มีสองขั้วพรรค โดยมีพรรค LDP เป็นพรรคอันดับหนึ่ง และพรรค DPJ เป็นพรรคอันดับสอง และมีจำนวนพรรคการเมืองลดน้อยลง

3.2.2.2 การเปลี่ยนแปลงของระบบพรรคการเมืองญี่ปุ่น

ลักษณะที่โดดเด่นประการหนึ่งของระบบการเมืองญี่ปุ่น คือ ความมีเสถียรภาพกว่า 30 ปีมาแล้วที่อำนาจการปกครองตกอยู่ในมือของพรรคเสรีประชาธิปไตย (Liberal Democratic Party – LDP) พรรค LDP ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี ค.ศ.1955 ในตอนปลายของทศวรรษ 1950 กับต้นทศวรรษ 1960 พรรคนี้มีเสียงข้างมากในทั้ง 2 สภา แม้ว่าจะได้จำนวนที่นั่งลดน้อยลงบ้างในทศวรรษ 1970 แต่ฐานะนำทั้งทางด้านการเป็นนายกรัฐมนตรีและรัฐบาลของพรรคนี้ก็หาได้หวั่นไหวแต่ประการใดไม่ อย่างไรก็ตาม ประวัติศาสตร์ทางการเมืองของญี่ปุ่นภายใต้การครองอำนาจของพรรค LDP ไม่เพียงแต่เป็นเรื่องของความต่อเนื่อง และความมีเสถียรภาพเท่านั้น หากยังเป็นเรื่องของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองด้วย ระบบพรรคการเมืองที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน มีความแตกต่างอย่างสิ้นเชิงจากระบบพรรคการเมืองเมื่อครั้งที่พรรค LDP ได้เริ่มก่อตั้งขึ้นในปี 1955 และภายใต้ร่มเงาแห่งการครองอำนาจของพรรคนี้ ประเทศญี่ปุ่นได้ประสบกับความเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวงทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ในระยะแห่งการครองอำนาจ พรรค LDP เองก็มีการเปลี่ยนแปลงอย่างลึกซึ้ง ในปี 1955 กลุ่มต่าง ๆ ที่สังกัดพรรคนี้ รวมเข้าด้วยกันอย่างหลวม ๆ ด้วยสายใยที่เปราะบางเพียงประการเดียว คือ ความกลัวที่ว่า หากไม่รวมตัวกันแล้ว พรรคสังคมนิยม (Japan Socialist Party – JSP) อาจจะได้ขึ้นครองอำนาจ หลังจากนั้น 30 ปี พรรค LDP ก็ได้กลายเป็นพรรคที่มีความสลับซับซ้อน และมีองค์การชอยย่อยออกไปมากมาย ครอบคลุมแน่นอนหนา ทำให้แกนใหญ่ของพรรคเป็นปีกแผ่นแน่นอนมากกว่ากลุ่มย่อยใด ๆ ทั้งหมด

3.2.2.2.1 ระบบการเมืองก่อนปี ค.ศ.1955

เดือนเมษายน 1946 ได้มีการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ เมจิเป็นครั้งสุดท้าย พรรคเสรีนิยมได้เสียงมากกว่าพรรคอื่น เตรียมที่จะตั้งรัฐบาลผสมโดยมีฮาโตยามา เป็น

นายกรัฐมนตรี ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแทน ต่อมาภายหลังฮาโตยามาได้อ้างว่าโยชิคะกับเขาได้มีข้อตกลงกันไว้ก่อนแล้วว่า เมื่อใดที่คำสั่งกล่าวอ้างทางการเมืองถูกยกเลิก โยชิคะจะต้องคืนอำนาจให้เขา ข้อกล่าวหาว่าโยชิคะทรยศต่อข้อตกลงดังกล่าวนี้ ประกอบกับข้อเท็จจริงที่ว่าผู้สนับสนุนฮาโตยามาส่วนใหญ่เป็นนักการเมืองอาชีพ ในขณะที่ฝ่ายสนับสนุนโยชิคะเป็นพวกมาจากวงการราชการระดับสูงได้นำไปสู่การแตกแยกอย่างลึกซึ้งขึ้นภายในพรรคเสรีนิยม ที่มีผลต่อเนื่องมาจนถึงการแบ่งพรรคแบ่งพวกกันในพรรค LDP ในระยะต่อมาอีกเป็นเวลานานหลายปี งานสำคัญของรัฐบาลโยชิคะ อันดับแรกคือ การให้รัฐสภารับรองรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่ร่างขึ้นโดยคณะรัฐบาลชุดก่อนภายใต้การชี้นำของเจ้าหน้าที่ฝ่ายอเมริกันที่ยึดครองญี่ปุ่นในขณะนั้นรัฐธรรมนูญใหม่เรียกกันว่า “รัฐธรรมนูญแม็กอาร์เธอร์” มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 3 พฤษภาคม 1947 และได้ใช้ติดต่อกันมาจนถึงทุกวันนี้ โดยมีได้มีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมเลย การเลือกตั้งสภาผู้แทนฯ ครั้งแรกตามบทบัญญัติของ รัฐธรรมนูญฉบับใหม่มีขึ้นเมื่อเดือนเมษายน 1947 ภายใต้กฎหมายการเลือกตั้งที่ให้นำวิธีการเลือกตั้งแบบก่อนสงครามมาใช้อีกครั้งหนึ่ง คือระบบที่เขตเลือกตั้งมีผู้แทนได้หลายคน แต่ผู้เลือกมีสิทธิเลือกได้คนเดียว ในเดือนพฤศจิกายน 1954 ฮาโตยามา ได้นำพรรคพวกผล่ออกจากพรรคเสรีนิยม แล้วจัดตั้งใหม่เป็นพรรคประชาธิปไตยญี่ปุ่น (Nihon Minshuto) วันที่ 13 ตุลาคม 1955 พรรคสังคมนิยมได้รวมตัวกันอีกครั้ง และต่อมาวันที่ 15 พฤศจิกายน พรรคเสรีนิยมและพรรคประชาธิปไตยก็สลายตัวเองแล้วรวมกันเข้าเป็นพรรคเสรีประชาธิปไตย (LDP) อย่างเป็นทางการ โดยมีฮาโตยามาเป็นประธานพรรค ซึ่งต่อมาได้ลาออกและมีผู้ขึ้นมาสืบต่อคือ อิชิบashi ทันซัน และกิชิ โนบุซุเกะ ตามลำดับ

3.2.2.2.2 ระบบการเมืองหลังปี ค.ศ.1995-ปัจจุบัน

การเมืองของญี่ปุ่นในระหว่างช่วงปี 1945-1955 อยู่ในภาวะแปรปรวนตลอดเวลา การเมืองของญี่ปุ่นเริ่มมีเสถียรภาพหลังปี 1955 ลักษณะการครองอำนาจอย่างต่อเนื่องยาวนานของพรรค LDP ทำให้ญี่ปุ่นหลายเป็นตัวอย่างอันโดดเด่นของการเมืองระบบพรรคที่มักจะเรียกกันว่าระบบพรรคเดียว (Predominant หรือ dominant party system) ซึ่งหากคำนึงถึงสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่ได้พัฒนาเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การเมืองญี่ปุ่นได้มีการเปลี่ยนแปลงเป็นระยะ โดยพรรค LDP ต้องมีการปรับโครงสร้างทางการเมืองให้สอดคล้องกับเสียงเรียกร้องของผู้มีสิทธิออกเสียงที่แตกต่างไปจากก่อนหน้านี้มาก เพื่อรักษาฐานะเหนือกว่าพรรคเมืองอื่น ระยะแรกของระบบพรรคแบบพรรคเด่นพรรคเดียวของญี่ปุ่น มีลักษณะที่เป็น การต่อสู้กันอย่างเข้มข้นระหว่างสองพรรค ที่ยึดอุดมการณ์อยู่คนละขั้วในการเลือกตั้งทั่วไปปี 1958 ซึ่งเป็นการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรกหลังจากที่มีการรวมตัวกันของพรรคการเมือง ซึ่งทำให้เกิดพรรค LDP และการรวมตัวกันใหม่ของฝ่ายสังคมนิยม (JSP) ในระยะนี้ความสัมพันธ์ระหว่างพรรค LDP

กับพรรค JSP เป็นไปในรูปแบบแบ่งขั้วทางอุดมการณ์อย่างลึกซึ้ง ซึ่งมีความตึงเครียดและไม่ลงรอยกันหลายประเด็น เช่น ประเด็นในเรื่องการติดอาวุธ และการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ระยะที่สอง การก่อตั้งพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตย (DSP) นับเป็นจุดเริ่มต้นของการสิ้นสุดของการครองอำนาจของพรรค LDP ระยะที่หนึ่ง ต่อมาในปี 1964 ได้มีการจัดตั้งพรรคโคเม ที่เกิดจากการรวมตัวกันเข้าของพลังสังคมนิยมที่เป็นผลผลิตของการเร่งรัดพัฒนาอุตสาหกรรมของญี่ปุ่นในยุคหลังสงครามโดยตรง การเกิดขึ้นของพรรคโคเมเป็นเครื่องบ่งชี้ให้เห็นถึงยุคใหม่ของการเมืองญี่ปุ่นที่จะมีพรรคหลาย ๆ พรรคและการแบ่งขั้วทางอุดมการณ์จะลดลง ในระยะนี้ทั้งพรรค LDP และ พรรค JSP ได้สูญเสียเสียงสนับสนุนลงเรื่อย ๆ ต่อมาก็ได้มีพรรคการเมืองเกิดขึ้นตามมาอีกหลายพรรค เช่น พรรคคอมมิวนิสต์ (JCP) และพรรคชมรมเสรีนิยมใหม่ (NLC) แต่พรรคเหล่านี้ก็ไม่สามารถพัฒนาตนเองให้เติบโตขึ้นมาเป็นพรรคใหญ่ได้ตามความคาดหมายของประชาชน ระยะที่สาม เมื่อถึงกลางทศวรรษ 1970 ก็เป็นการชัดเจนว่า พรรคฝ่ายค้านที่แตกแยกกระจัดกระจายไม่สามารถที่จะท้าทายการครองอำนาจของพรรค LDP ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเมื่อผ่านการเลือกตั้งในปี 1986 ก็พบว่า พรรค LDP สามารถควบคุมเสียงข้างมากในรัฐบาลได้อย่างเด็ดขาด โดยต้องคำนึงถึงเสียงสนับสนุนจากทุก ๆ ส่วนของสังคม

จากการเลือกตั้งของญี่ปุ่น เมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน 2003 ที่ผ่านมามีพรรคเสรีประชาธิปไตย (LDP) ก็ยังคงครองเสียงข้างมากในสภาด้วยที่นั่ง 237 ที่นั่ง ซึ่งพรรค LDP แต่คะแนนเสียงที่พรรค LDP ได้รับจากเดิมมีอยู่ 247 ที่นั่ง ในสภาก็ได้ลดลงไปถึง 10 ที่นั่ง ขณะที่พรรคประชาธิปไตยญี่ปุ่น (พรรค DPJ) นำโดยนายนาโโตะคัน เดิมมีอยู่ 137 ที่นั่ง ก็ได้เพิ่มที่นั่งถึง 40 ที่นั่ง เป็น 177 ที่นั่ง เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความเข้มแข็งมากขึ้น ของพรรคฝ่ายค้านถึงขั้นที่อาจทำให้ระบบรัฐสภาของญี่ปุ่นก้าวสู่ระบบ 2 ขั้วพรรคการเมืองใหญ่ที่เน้นการแข่งขันด้านนโยบายมากกว่าการต่อรองผลประโยชน์ภายในกลุ่มนักการเมืองเหมือนที่เคยเป็นมา แต่สำหรับพรรคเสรีประชาธิปไตย (LDP) เองก็ประสบปัญหาบางอย่างภายในพรรคในเรื่องของการช่วงชิงอำนาจระหว่างผู้นำของกลุ่มต่าง ๆ ภายในพรรค และมีผลต่อการเลือกตั้งครั้งนี้ที่สะท้อนให้เห็นถึงความผิดหวังของประชาชนที่มีต่อ นายโคอิซุมิ

3.2.2.3 การรวมพรรคระหว่าง DPJ/LP

พรรคการเมืองในประเทศญี่ปุ่นปัจจุบันมีหลายพรรคด้วยกัน ได้แก่ พรรคเสรีประชาธิปไตย (Liberal Democratic Party - LDP) พรรค New Komeito (New Clean Government Party) พรรคประชาธิปไตยญี่ปุ่น (Democratic Party of Japan) พรรค Hoshushinto (New Conservative Party) พรรค Nition Kyosanto (Japan Communist Party - JCP) พรรค Jiyuto (Liberal Party) และพรรค Shakai Minshuto (Social Democratic Party of Japan - SDPJ)

ได้มีการรวมพรรคการเมืองระหว่างพรรค DPJ / LP ซึ่งเป็นการรวมพรรค พันธมิตร โดยพรรคการเมืองทั้ง 2 พรรค ร่วมกันประสานการดำเนินงานทางการเมือง แต่ก่อนที่จะมีการรวมพรรค พรรค DPJ และพรรค LP ก็มีประวัติความเป็นมาทางการเมืองมาบ้าง ในการดำเนินงานบริหารประเทศ คือ

พรรค DPJ หรือพรรค Democratic Party of Japan หรือมีชื่อเป็นภาษาญี่ปุ่นว่า พรรค Minshuto พรรคนี้ได้มีการก่อตั้งขึ้นเมื่อปี 1947 และได้เข้าร่วมในการบริหารงาน โดยร่วมเป็นบางส่วนกับพรรค JSP และพรรค People's Cooperative Party ในปีต่อมา ผู้นำพรรค หรือหัวหน้าพรรคและนายกรัฐมนตรี อาซึตะ ฮิโตะชิ ได้ลาออกหลังจากที่พวกเขามีเรื่องอื้อฉาวที่เกี่ยวข้องกับการให้สินบนอันนำมาซึ่งการพังทลายของรัฐบาล พรรคได้มีการถูกทำให้แตกในปี 1950 ต่อมาพรรค DPJ ก็ได้มีการปฏิรูปอีกครั้งหนึ่ง โดยนาโอโตะ คาน ฮาโตยามา ยูกิโอะ และน้องชายของเขา คูนิโอะ ในปี 1996 ซึ่งต่อมา นาโอโตะ คาน ก็ได้รับการยอมรับเป็นเอกฉันท์ให้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรค DPJ มาจนถึงปัจจุบัน⁴²

สำหรับพรรค LP หรือพรรค Liberal Party หรือมีชื่อเป็นภาษาญี่ปุ่นว่า พรรค Jiyuto พรรค LP นี้ได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี 1881 และถือเป็นพรรคการเมืองพรรคแรกของญี่ปุ่น ที่มีรูปแบบการปกครองเป็นพรรคการเมืองอย่างแท้จริง โดยมีกฎระเบียบข้อบังคับของพรรค และมีองค์การที่มีความแพร่หลายในระดับชาติ แต่ทิศทางของพรรค LP ก็เป็นเพียงช่วงระยะเวลาสั้น ๆ โดยเฉพาะเมื่อพรรค LDP (Liberal Democratic Party) ได้เริ่มมีการก่อตั้งขึ้นในปี 1950 หัวหน้าพรรค LP คนปัจจุบัน คือ นายโอะซาวะ อิชิโร ได้เคยมีเรื่องวุ่นวายเกิดขึ้นนับตั้งแต่ได้ออกจากพรรค LDP ในปี 1993 ประการแรก เขาได้ก่อตั้ง Shinseito ในปีต่อมาหลังจากนั้นพรรค LP ได้เข้าไปร่วมกับอีกหลายพรรคการเมืองที่ต่อมาได้รวมตัวกันเป็นพรรค Shinshintō (The New Frontier Party) พรรค LD ได้เกิดขึ้นใหม่เมื่อวันที่ 1 มกราคม 1998 โดยยืนยันแนวความคิดดั้งเดิมของพรรค LP ชื่อของนายโอะซาวะ ได้ถูกดึงดูหรือทำนายว่าน่าจะเป็นผู้นำของประเทศญี่ปุ่นในอนาคต แต่จวบจนทุกวันนี้ เขาก็ยังไม่มีอำนาจมากเท่าที่ควร โอะซาวะมักจะทำงานอยู่เบื้องหลังเช่นเดียวกับผู้นำพรรค LDP คนก่อน ๆ เช่น คานามารุ ชิน พรรคการเมือง LD ถูกทำลายอย่างสาหัสโดยการไม่ปฏิบัติตามหรือการเอาใจออกห่างของสมาชิกภายในพรรคที่ได้รับเลือกตั้งเข้ามาประมาณครึ่งหนึ่งในปี 2000⁴³

⁴² Political Parties, Available from: http://www.japan-zone.com/omnibus/political_party.html (2003, November 28). page 2.

⁴³ Political Parties page 2.

ก่อนที่จะมีการรวมพรรค DPJ กับพรรค LP ก็ได้มีการรวมกันของพรรคการเมืองในหลายครั้งด้วยกัน ดังนี้

- ในปี 1955 ได้มีการรวมกันระหว่างพรรค LP (Liberal Party) กับ พรรค newly – created Japan Democratic Party ภายใต้การนำของโยชิโตะ ชิเกรุ ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นผู้มีอำนาจภายหลังสงครามของญี่ปุ่น⁴⁴

- ในเดือนธันวาคม ปี 1994 ได้มีการรวมกันของพรรค Japan Renewal Party, พรรค Komeito (พรรค Clean Government Party), พรรค Japan New Party, พรรค Democratic Socialist Party และพรรคอื่น ๆ อีกหลายพรรค ยกเว้นพรรค Japanese Communist Party โดยได้รวมกันแล้วตั้งพรรคใหม่ชื่อว่า พรรค The New Frontier Party⁴⁵

- ในเดือน มีนาคม ปี 1998 ได้มีการรวมกันของพรรค DPJ กับพรรค Taiyo Party ซึ่งพรรค Taiyo Party นั้นเดิมทีสมาชิกส่วนหนึ่งของพรรค New Frontier Party หรือพรรค Shinshinto ได้ลาออกจากพรรค New Frontier Party แล้วต่อมาได้มาตั้งชื่อเป็นพรรค Taiyo Party และในเวลาต่อมาก็ได้มารวมกันกับพรรค DPJ ในเดือนมีนาคมปี 1998⁴⁶

- ในเดือนมีนาคม ปี 1998 หลังจากที่มีการรวมกันของพรรค DJP กับ พรรค Taiyo Party ต่อมาก็มีการรวมกันของพรรค DPJ กับพรรค Minseitō (Good Governance Party), พรรค Shintō Yuai (Amity Party) และพรรค Democratic Refarm Party เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพให้กับพรรค Democratic Party of Japan (DPJ) ซึ่งเป็นพรรคฝ่ายค้านที่มีขนาดใหญ่ เพื่อเป็นคู่แข่งที่มีพลังอำนาจกับพรรค LDP (Liberal Democratic Party) ในการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาในช่วงฤดูร้อนที่จะมีขึ้น⁴⁷

ล่าสุดได้มีเหตุการณ์เกิดขึ้นในกรณีการรวมกันของพรรค DPJ กับพรรค LP (Liberal Party) นั่นคือ เมื่อวันที่ 30 กันยายน ปี 2003 ได้มีการรวมกันของพรรคการเมืองทั้งสองดังกล่าว⁴⁸ ซึ่งการรวมกันของพรรค DPJ กับพรรค LP เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงระบบสองพรรคที่

⁴⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 1.

⁴⁵ Political Parties in Japan page 4.

⁴⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 6.

⁴⁷ Political Party in Japan page 8.

⁴⁸ “Wait in Good Faith” for Two Major Party System Rengo’s Response to DPJ/LP Merger Agreement (1 Sep 2003), Available from: <http://www.jtuc-rengo.org/weekly/2003sep/Sep1a.html> (2003, November3). page 2.

ปรากฏออกมาโดยมีนาย นาโอโตะ คาน หัวหน้าพรรค DPJ กับ อิชิโร โอซาวะ หัวหน้าพรรค LP ในการสำรวจพบวาทะนโยบายของคาน หัวหน้าพรรค DPJ ก่อนข้างมีศักยภาพที่ท้าทายกับพรรค LDP ซึ่งมีผู้นำคือ โคอิซุมิ การรวมพรรคของ DPJ กับ LP อาจทำให้วิถีทางการเมืองในญี่ปุ่นมีการเปลี่ยนแปลง กลุ่มการเมืองที่เป็นนักธุรกิจใหญ่ ๆ เข้ามามีบทบาททางการเมืองโดยเฉพาะในสองพรรคการเมืองที่เข้ามารวมกัน เพราะสมาชิกของพรรค LP จำนวนมากส่วนหนึ่งเดิมที่ก็มีต้นกำเนิดมาจากพรรค LDP ซึ่งดูเหมือนว่าพรรคการเมืองที่รวมกันดังกล่าวอาจจะได้เข้ามาสู่ตำแหน่งหลักการการเมืองได้เช่นกัน⁴⁹ พรรค DPJ/LP ที่ได้มารวมกันอาจจะเป็นพรรคที่มีศักยภาพในการเป็นพรรคฝ่ายค้านที่มีพลัง ถึงแม้ว่าพรรค DPJ และพรรค LP จะมีความแตกต่างกันอยู่บ้างในทางนโยบายและวิธีการบริหารงาน โดยผู้นำของพรรค DPJ นาโอโตะ คาน ได้รับการผลักดันหรือมีพื้นฐานมาจากกลุ่มพลังประชาชนที่เป็นกลุ่มเคลื่อนไหวในขณะที่อิชิโร โอซาวะ อดีตหัวหน้าพรรค LP ซึ่งรู้จักกันดีว่าเป็นผู้ที่ต่อต้านพวกอนุรักษนิยม ดังนั้นพรรค DPJ จึงเป็นพรรคที่ผสมผสานนโยบายทางการเมืองที่หลากหลาย เพราะเป็นการผสมผสานของอดีตผู้นำที่เป็นผู้นำสหภาพและผู้นำที่มีความเป็นเสรีนิยมประชาธิปไตย⁵⁰

จะเห็นได้ว่าพรรค DPJ และพรรค LP ได้รวมกัน เมื่อวันที่ 30 กันยายน ปี 2003 โดยเมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม ปี 2003 ได้มีการลงนามในข้อตกลงว่าจะมีการรวมกันระหว่างพรรค DPJ กับพรรค LP และได้มีการยอมรับโดยที่ประชุมใหญ่ของสำนักงานเลขาธิการพรรค โดยทำเป็นลายลักษณ์อักษรในวันที่ 22 สิงหาคม ปี 2003 โดยมุ่งหวังและคาดหมายเกี่ยวกับระบบการเมืองซึ่งเป็นการเมืองที่มีพลังอำนาจในการรวมกันของสองพรรคการเมืองดังกล่าว ซึ่งข้อตกลงดังกล่าวเรียกว่า “RENGO’S Response to DPJ/LP Merger Agreement” ดังมีรายละเอียดดังนี้⁵¹

ข้อตกลงตอบรับการรวมพรรคระหว่าง DPJ/LP

ข้อ 1. นายนาโอโตะ คาน ประมุขของพรรค DPJ และ นายอิชิโร โอซาวะ ประมุขของพรรค LP ได้ลงนามในข้อตกลงที่จะรวมพรรคทั้งสองเข้าด้วยกัน เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม

⁴⁹ The Birth of a Two-Party System?, Available from: http://www.glocom.org/media_reviews/w_review/20030825_weekly_review1... (2003, June 3). page 1-2.

⁵⁰ A Two-Party System For Japan?, Available from: <http://www.ocnus.net/cgi-bin/exec/view.cgi?archive=33&num=7797> (2003 November 23). page 1.

⁵¹ “Wait in Good Faith” for Two Major Party System Rengo’s Response to DPJ/LP Merger Agreement (1 Sep 2003) page 1-2.

2003 โดยมีสาเหตุใหญ่ ๆ ในเรื่องเกี่ยวกับการเมือง และสังคม ซึ่งเป็นสาเหตุใหญ่ที่เป็นจุดอ่อนของเศรษฐกิจในประเทศญี่ปุ่น ซึ่งอาจนำมาซึ่งความล้มเหลวในการบริหารในรัฐบาลของนายโคอิซึมิ ในข้อตกลงได้บอกว่าหน้าที่ที่ยิ่งใหญ่อย่างเร่งด่วนในการฟื้นฟูประเทศญี่ปุ่นให้เป็นรัฐบาลที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างเต็มที่ในการที่พวกเขาจะทำการตัดสินใจในจุดมุ่งหมายที่แตกต่างและผลประโยชน์ที่ยิ่งใหญ่ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งจำเป็นในการประสานความร่วมมือกันในระบบการเลือกตั้งที่มีประสิทธิภาพและเปลี่ยนการบริหารได้

ข้อ 2 ตามข้อตกลง ดังนี้

- 1) ทั้งสองพรรคจะต้องทำการรวมกันในวันสุดท้ายของเดือนกันยายน
- 2) พรรค DPJ จะต้องยังคงไม่กระทบกระเทือนใด ๆ ในความเป็นพรรค สำหรับพรรค LP จะต้องสลายตัวเมื่อได้มารวมกับพรรค DPJ
- 3) หลังจากที่มีการรวมพรรค สมาชิกใหม่ของพรรค, สำนักงานที่บริหารงาน, นโยบายของพรรคการเมือง และนโยบายต่าง ๆ จะต้องรับช่วงสืบทอดจากพรรค DPJ ซึ่งเป็นพรรคที่ได้รับการยอมรับ
- 4) การปรับตัวของสมาชิกพรรคสำหรับการเลือกตั้งโดยทั่วไป จะต้องสิ้นสุดลงก่อนการรวมพรรคของทั้งสองพรรคในเดือนกันยายน

ข้อ 3 ข้อตกลงนี้ รับรองการรวมพรรค DPJ และพรรค LP กับการคาดหวังที่ยิ่งใหญ่ สำหรับการปรับปรุงการเมืองของญี่ปุ่น ส่วนข้อสัญญาอื่น ๆ เช่น : ข้อตกลงนี้เป็นการยึดมั่นในการแสวงหาระบบการเมืองของพรรคการเมืองทั้งสองพรรคเพื่อที่จะเปลี่ยนแปลงในอำนาจที่น่าจะเกิดขึ้น : ข้อตกลงนี้จะระบอคอยและจูงใจด้วยความศรัทธาที่ทั้งสองพรรคการเมืองในการแสวงหาอำนาจในการบริหารทางการเมือง

ข้อ 4 ข้อตกลงนี้จะกำหนดทัศนคติซึ่งขึ้นอยู่กับเหตุการณ์ที่ไม่แน่นอนในการสถาปนาความสัมพันธ์กับพรรค DPJ ใหม่ ภายหลังจากการปฏิบัติตามนโยบายต่าง ๆ และประสานสัมพันธ์กับประชาชนขณะที่คอยจับตาอยู่ในการพัฒนาในอนาคต หลังจากที่มีการรวมพรรคกันแล้ว

ก่อนที่จะมีข้อตกลงตอบรับการรวมพรรคดังกล่าว ได้มีการทำข้อตกลงในการรวมพรรคระหว่างพรรค DPJ กับพรรค LD ในวันที่ 23 กรกฎาคม 2003 รายละเอียด ดังนี้⁵²

⁵² Agreement on merger between the Democratic Party of Japan and the Liberal Party, Available from: <http://www.dpj.or.jp/english/news/030801/04.html> (2003 November 23). page 1.

ข้อตกลงการรวมพรรคระหว่างพรรค Democratic Party of Japan และพรรค Liberal Party

ประเทศญี่ปุ่นเคยมีความอ่อนแอในทุก ๆ ด้านของเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม สาเหตุใหญ่ ก็คือ ความล้มเหลวทางการเมือง เมื่อเรามองดูรัฐบาลของนายกรัฐมนตรี จุนิชิโร โคอิสึมิ เมื่อสองปีที่ผ่าน มันเป็นการเด่นชัดว่าเราไม่สามารถคาดหวังได้ว่า รัฐบาลผสมของนายโคอิสึมิ ระหว่างพรรค LDP กับพรรค New Komeito Party จะสามารถดำเนินการในความเป็นผู้นำที่เป็นจริงได้ หน้าที่เร่งด่วนที่สุดสำหรับการฟื้นฟูประเทศญี่ปุ่นไม่ใช่การเลือกนายกรัฐมนตรีจากภายในพรรค LDP แต่ตรงกันข้ามการเปลี่ยนรัฐบาลทั้งหมด เพื่อที่จะทำหน้าที่แทนพรรคการเมืองต่าง ๆ ในการวินิจฉัยและทำหน้าที่แทนนายกรัฐมนตรี

ในปี 1993 รัฐบาลโฮโซกาวะ ได้ผลักดันการปฏิรูปการเมืองโดยการแนะนำระบบการเลือกตั้ง ซึ่งคิดทบทวนจากระบบการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเขตเล็กคนเดียว ซึ่งมันมีความเป็นไปได้ที่พรรคการเมืองฝ่ายค้านซึ่งนำมาจากรัฐบาลกลาง แต่อย่างไรก็ตามซึ่งการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล เพราะว่าพรรคฝ่ายค้านล้มเหลวในการประสานความสัมพันธ์ซึ่งกันในการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งชัยชนะอันสวยงามในการเลือกตั้ง ระบบการเลือกตั้งเคยถูกสร้างขึ้นมากด้วยความบากบั่นพากเพียร แต่ก็ไม่เคยทำได้อย่างเป็นผลสำเร็จ ด้วยเหตุนี้พรรค DPJ และพรรค LP จึงได้ตัดสินใจโดยคำนึงถึงประโยชน์อันใหญ่หลวง จึงเห็นพ้องต้องกันที่ร่วมกันตามหลักเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ดังนี้

1. พรรค Democratic Party of Japan และพรรค Liberal Party จะทำการรวมกันในวันสุดท้ายของเดือนกันยายน ปี 2003
2. ความอยู่รอดของพรรคภายหลังจากที่มีการรวมกันของสองพรรคจะเป็นพรรค Democratic Party of Japan เพียงพรรคเดียว โดยพรรค Liberal Party จะต้องสลายตัวไปในทันทีที่ได้มีการรวมกัน
3. ประมุขของพรรคใหม่หลังจากที่มีการรวมกันแล้วจะต้องเป็นประมุขที่ชื่อนาโโอะ คาน ซึ่งเป็นประมุขของพรรค Democratic of Party และพรรคใหม่จะต้องเป็นผู้นำทางของพรรคประชาธิปไตยของญี่ปุ่นในปัจจุบัน
4. นโยบายของพรรค นโยบายต่าง ๆ การประกาศนโยบายและสิ่งต่าง ๆ ที่ออกมาจากพรรคการเมืองใหม่ภายหลังจากการรวมพรรคจะต้องสืบทอดมาจากพรรค Democratic Party of Japan ในปัจจุบัน
5. การปรับตัวสมาชิกและการลงนามของสมาชิกสำหรับการเลือกตั้งทั่วไปจะต้องเสร็จสมบูรณ์ก่อนที่จะมีการรวมกันของพรรคในเดือนกันยายน 2003 และสำหรับการจัดการปกครองของสมาชิกในเขตการเลือกตั้งแบบเบอร์เดียว ผู้ซึ่งถูกเลือกในการเลือกตั้งแบบแบ่งเขต

เลือกตั้งเพียงหนึ่งที่นั่งในการเลือกตั้งครั้งก่อนและผู้ซึ่งได้ขึ้นดำรงสมครเป็นสมาชิกทั้งสองประเภทคือ แบบแบ่งเขตและแบบสัดส่วนจะต้องมีสิทธิก่อนตามกฎหมายที่ได้เขียนไว้

6. พรรคการเมืองทั้งสองพรรคจะต้องตั้งกรรมการในการเตรียมการอย่างรวดเร็ว ในตำแหน่งผู้นำโดยเลขาธิการทั่วไปของทั้งสองซึ่งต้องทำให้บรรลุผลอย่างรวดเร็วในการรวมของทั้งสองพรรคและการลงมือเตรียมการต่าง ๆ สำหรับการรวมพรรค

สำหรับเหตุผลและรายละเอียดในการรวมพรรคในกรณีตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ก็จะเน้นในเรื่องของเสถียรภาพของระบบรัฐบาล การกำหนดนโยบายในการบริหารประเทศให้มีประสิทธิภาพ สำหรับการรวมพรรคในกรณีของพรรค DPJ กับพรรค LP นั้นก็ได้มีปรากฏในข้อตกลงในการรวมพรรค นั่นก็คือ ต้องการที่จะปฏิรูปการเมือง โดยมองว่ารัฐบาลผสมของนายโคอิซึมินั้นมีความล้มเหลวในการบริหารประเทศ ในขณะที่เดียวกันพรรคฝ่ายค้านก็มีความล้มเหลวในการประสานความสัมพันธ์ซึ่งกันในการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งชัยชนะในการเลือกตั้ง ถึงแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงระบบเลือกตั้งใหม่แล้วก็ตาม ซึ่งการรวมกันของพรรค DPJ/LP นั้นเป็นปรากฏการณ์ที่มีลักษณะใกล้เคียงระบบสองพรรคเข้าไปทุกที คือ พรรค LDP เป็นพรรคฝ่ายรัฐบาล ส่วนพรรค DPJ ก็เป็นพรรคฝ่ายค้าน และทำให้ความสำคัญของพรรคเล็ก ๆ ลดลงไปมาก

ในกรณีการรวมพรรค DPJ/LP นั้นมีลักษณะใกล้เคียงกับการรวมพรรคในประเทศไทย กรณีของ พรรคความหวังใหม่ รวมเข้ากับพรรคไทยรักไทย นั่นคือ พรรคความหวังใหม่ รวมเข้ากับพรรคไทยรักไทยที่เป็นพรรคการเมืองหลักในการบริหารประเทศ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 มาตรา 70⁵³ เนื่องจากว่าพรรค DPJ เป็นพรรคการเมืองหลักที่เป็นพรรคฝ่ายค้าน ส่วนพรรคไทยรักไทยเป็นพรรคการเมืองหลักที่เป็นฝ่ายรัฐบาล แต่จะเห็นได้ว่ากรณีของพรรค LP และพรรคความหวังใหม่นั้น เมื่อทำการรวมกันกับพรรคการเมืองหลักแล้ว พรรคดังกล่าวก็ต้องสลายตัวไป ซึ่งหลักการตรงนี้ได้มีการเขียนไว้ในข้อตกลงการรวมพรรคในกรณีของการรวมพรรค DPJ/LP ไว้ ในข้อ 2 ว่า “ความอยู่รอดของพรรคภายหลังจากที่มีการรวมกันของสองพรรคจะเป็นพรรค Democratic Party of Japan เพียงพรรคเดียว โดยพรรค Liberal Party จะต้องสลายตัวไปในทันทีที่ได้มีการรวมกัน” และในขณะที่เดียวกันการรวมพรรคภายใต้ระบบการเลือกตั้งที่เหมือนกัน คือเป็นระบบการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตกับระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วน การรวมกันของพรรค DPJ/LP ไม่ได้กล่าวถึงปัญหาในทางข้อกฎหมาย และข้อเท็จจริงเอาไว้ เพราะ

⁵³ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 70 บัญญัติว่า “การรวมพรรคการเมืองอาจเป็นพรรครวมกันเพื่อจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองใหม่ หรืออาจเป็นการรวมเข้าเป็นพรรคเดียวกับอีกพรรคการเมืองที่เป็นพรรคหลักก็ได้”

อาจจะเนื่องจากได้มีการตกลงกันเอาไว้ในข้อตกลงการรวมพรรคที่ให้พรรคที่เข้ามารวมนั้นต้อง
สลายตัวไป ส่วนในทางปฏิบัติก็ไม่มีปัญหาเกิดขึ้นในส่วนที่เกี่ยวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบ
บัญชีรายชื่อ (ระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วน) เพราะข้อตกลงการรวมพรรคได้กำหนดไว้อย่างชัด
แจ้งว่าในกรณีที่มีการรวมพรรค พรรคจะให้ความสำคัญกับ ส.ส.ที่อยู่ในพรรค DPJ เป็นอันดับ
แรกก่อนในการพิจารณากรณีที่มีการเลือกตั้งทั่วไปในครั้งต่อไป ส่วนส.ส.ที่มาจากพรรค LP ก็ต้อง
ถือว่าได้มีการหลอมเป็นส่วนหนึ่งของพรรค DPJ แล้ว ดังนั้นปัญหาในการจัดลำดับและการกำหนด
โควตาของตัวส.ส. จึงไม่เป็นปัญหาในการรวมพรรค แต่กรณีดังกล่าวไม่ได้เขียนกำหนดบัญญัติไว้
ในกฎหมายเป็นเพียงกำหนดไว้ในข้อตกลงพรรคเท่านั้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย